

ERIC HOOFD SCHILDERSBEDRIJF

AL UW
SCHILDERWERK
IN VERTROUWDE
HANDEN

Tel. 06-518 864 13



BP KOOT

Tanken - Wassen - Shop



contactlenzen optometrie brillen

e e m  **o p t i e k**

eemoptiek.nl 035 - 621 24 99
info@eemoptiek.nl laarderweg 44 - eemnes

 *de Kaasschuur* 
Sinds 1968

ambachtelijke kazen exclusieve wijnen heerlijke noten
www.dekaasschuur.nl Laarderweg 45 3755 AL Eemnes



HISTORISCHE KRING EEMNES



Zuidersingel 4
3755 AZ Eemnes
035 538 08 08

Openingstijden:
Ma: 11.00-17.00 uur
Di-Za: 10.00-17.00 uur

Gratis ophaaldienst 0800 574 64 54

KringloopCentrum Eemnes

WWW.KCEEMNES.NL

NOTARISKANTOOR EEMNES

MW. MR. W.A. VAN DER SLUIS – BONT, NOTARIS
MR. E.H. SCHADE, NOTARIS
ORIËNTEREND GESPREK (30 MINUTEN) GRATIS

LAARDERWEG 19 – 3755 AK EEMNES
TELEFOON (035) 533 67 04 – INFO@NOTARISKANTOOREEMNES.NL
WWW.NOTARISKANTOOREEMNES.NL

HOVENIERSBEDRIJF

BM

BEN MAKKER

ROERDOMP 18
3755 GH EEMNES
T: 035-5311332
M: 06-51447934
E: BENMAKKER@PLANET.NL
W: BENMAKKER.NL

UW MAKKER IN DE TUIN

TUINONTWERP AANLEG
ONDERHOUD SIERBESTRATING

EEMLAND

grandcafé & evenementen
LAARDERWEG 74 EEMNES

Grandcafé Eemland biedt talloze mogelijkheden voor het organiseren van uw bijeenkomsten of evenementen. Onze zalen bieden ruimte voor groepen van 10 tot 300 gasten. Ons team staat klaar voor al uw wensen en een goede verzorging van uw gasten.

Tel. 035-5315864 - info@grandcafe-eemland.nl - www.grandcafe-eemland.nl

HISTORISCHE KRING EEMNES



DOEL VAN DE VERENIGING IS:

Bevordering van de kennis van- en de belangstelling voor de geschiedenis in algemene zin en de geschiedenis van Eemnes, met aansluitend gebied, in het bijzonder.

jaargang 41, nr. 4
december 2019
verschijnt viermaal per jaar
ISSN (digitaal) 2666-6200
ISSN (druk) 1384-0657

BESTUUR

Voorzitter:
Mw. N.E. Lemckert, Zilver Schoon 11
3755 TH Eemnes, 035-5311913

Secretaris:
J.A. de Bruijn, Wakkerendijk 1,
3755 DA Eemnes, 035-5310038

Penningmeester:
Mw. E.C.M. Seure-van 't Klooster,
Raadhuislaan 49, 3755 HB Eemnes,
035-5310129
HKE-ING Bank NL71INGB0002080362
HKE-Rabobank NL31RABO0315911425

Leden:
J.J. Groeneveld, 035-5381609
H.A. van Hees, 035-5389849
D.E.C. Scherpenzeel, 06-11522750
W. van Ijken, 035-5389367

LEDENADMINISTRATIE

D.E.C. Scherpenzeel, Zilver Schoon 35
3755 TH Eemnes,
ledenadministratie@historischekringeemnes.nl

INTERNET HKE-ACTUEEL

www.historischekringeemnes.nl
info@historischekringeemnes.nl

KWARTAALBLAD

Redactieadres:
Kerkstraat 15, 3755 CK Eemnes
035-5389849, info@kleinwee.demon.nl

Redactie:
Henk van Hees, Ruud Ham
Opmaak:
Peter Bosman en Hans van Gelder

Druk:
Drukkerij J. Bout & Zn., Huizen

LIDMAATSCHAP

€ 14,- p.j., incl. kwartaalblad, voor leden in Eemnes, Baarn, Laren NH, Blaricum en Huizen NH. Leden buiten dit gebied betalen € 26,- p.j. i.v.m. verzendkosten. Opzegging schriftelijk voor 1 december. Losse nummers: € 4,- (porto € 3,- bij 1 exempl.) Vrienden HKE minimaal € 15,- p.j.

WERKGROEPEN

Bebouwingsgeschiedenis:
R.T. v.d. Schaaf, 035-5386094

Beeld en Geluid:
D.E.C. Scherpenzeel, 06-11522750

Documentatie:
J.J. Groeneveld, 035-5381609

Voorwerpen:
H.H.M. van Roij, 035-5312531

Bibliografie:
H. van der Voort, 06-47452024 na 19.00

Foto's:
R.J. Ham, 035-5311424

Genealogie:
H.A. van Hees, 035-5389849

Interviews:
H.A. van Hees, 035-5389849

Streekdrachten:
Mw. J.M.C. Eggenkamp, 035-5387265

Tentoonstellingen:
J.B. Nouwens, 035-5389239

Website:
R.J. Ham, 035-5311424

© 2019 Historische Kring Eemnes. Alle rechten voorbehouden. Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie. De uitgever heeft er naar gestreefd de rechten van illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen nog bepaalde rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich te wenden tot de uitgever: info@historischekringeemnes.nl. Logo van HKE © 2009 Joop Smids, Eemnes, met alleenrecht van gebruik voor HKE.



1979-2019 HKE 40 jaar

Jaargang 41

201

De Historische Kring Eemnes is een door de Belastingdienst erkende Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), waardoor belastingvrije schenkingen aan de vereniging kunnen worden gedaan.

FOTO OMSLAG:

Afbeelding uit 1778 waarop het kleermakershuis voor het Dikke Torentje duidelijk zichtbaar is. Daar was in de 18^e en de 19^e eeuw het onderkomen van de families Van der Zwaan en De Graaf.

Inhoud

Tentoonstelling Oudheidkamer/Inleveren kopij volgend nummer	203
Van de voorzitter	204
In memoriam	
Huub van der Schaal	205
Kees van Ijken	206
Cor Kroes-Hoogeboom	208
HKE-leden schrijven over 40 jaar Eemnes 1979-2019	
Douwe van Linge	210
Toontje van 't Pad Bosch-de Bekker	214
Henk van Hees	217
Geschiedenis van de Gereformeerde Kerk in Laren, Blaricum en Eemnes (Liesbeth Lemckert)	220
Uitnodiging Nieuwjaarsborrel	230
De erfpachtgrond van 1269 in 'themenesse' (Jaap Groeneveld)	231
Pieter en Beatrijs even terug in Eemnes (Henk van Hees)	244
Eemnes en de Eerste Wereldoorlog [5] (Wiebe van Ijken)	247
Kleermakers in Eemnes door de eeuwen heen (Henk van Hees)	252
Voorgeslacht familie Van der Zwaan ontdekt! (Henk van Hees)	253
De kleermakerij voor het Dikke Torentje (Henk van Hees)	257
Kleermakerij op Wakkerendijk 164 (Henk van Hees)	261
Te Koop in Oudheidkamer: Boekje over Erfgooiers	263
Gezocht: Adresboeken van Eemnes	264
Vrijwilliger in Beeld: Metha van Oostrum-Calis, (Henk van Hees)	265
Uitnodiging Algemene Ledenvergadering	268
Gezocht: Foto's einde Tweede Wereldoorlog en Bevrijding	269
Fototentoonstelling in de Oudheidkamer	270
Adverteerders en Sponsors	272

Tentoonstelling in de Oudheidkamer

TOT EN MET 7 MAART:

Beelden van Eemnes

De nieuwe tentoonstelling 'Beelden van Eemnes', die 28 september is geopend, omvat een combinatie van oude en nieuwe beelden van Eemnes. De schilder Noordijk legde in de loop van de vorige eeuw die oude beelden vast met de penseel en de deelnemers van de wedstrijd deden dat in recentere tijden met de camera. We kregen een prachtige verzameling foto's binnen.



oudheidkamer EEMNES

Raadhuislaan 2a

Telefoon 035-5382375

Geopend: zaterdag van 14-16 uur

Toegang gratis

Inleveren kopij

Kopij voor het volgende kwartaalboekje ontvangen wij graag voor

15 februari 2020

e-mail naar: info@kleinwee.demon.nl

Bij het aanleveren van te veel kopij zullen de artikelen op volgorde van aanlevering geselecteerd worden voor publicatie. Artikelen die aansluiten bij de actualiteit krijgen voorrang.

Auteurs die in dit tijdschrift publiceren geven daarmee onvoorwaardelijk toestemming tot het in digitale vorm opnemen in openbare databases.



Van de voorzitter

Met het laatste kwartaalblad van dit jaar sluiten we de viering van ons 40-jarig jubileum af. We begonnen het jaar met de verkoop van de Eemnesser vlag en het is mooi te zien dat de vlag nu al niet meer weg te denken is uit Eemnes. Wij zijn dit jaar ook blij verrast geweest met de vele verhalen en foto's. De laatste verhalen met herinneringen uit de afgelopen 40 jaar kunt u deze keer lezen. En we hebben een succesvolle fotowedstrijd achter de rug met vele mooie foto's. Alle 130 foto's kunt u bewonderen in de Oudheidkamer en we zijn benieuwd welke foto u de mooiste vindt. Er is nog een Publieksprijs toe te kennen.

Tijdens de optocht in de Feestweek liepen ze voorop: Pieter en Beatrijs. Deze keer kunt u lezen welk verhaal daar achter schuil gaat. Jaap Groeneveld deed uitgebreid onderzoek naar de plek waar 750 jaar geleden de pachtgronden van Pieter en Beatrijs lagen.

Minder lang geleden, maar toch al weer 100 jaar terug werd de Gereformeerde Kerk van Laren en Eemnes opgericht, dus we brengen nu een artikel over een eeuw kerkgeschiedenis.

De serie over de kleermakers wordt weer vervolgd met de verhalen rond de kleermakersfamilie Van der Zwaan.

Naast de verhalen over het verleden komen natuurlijk ook mensen uit deze tijd aan bod. Henk van Hees vroeg Metha van Oostrum naar haar vrijwilligerswerk bij de HKE.

Wij vierden ons jubileum dit jaar maar wij waren niet de enige. Een zestal verenigingen in Eemnes jubileert of jubileerde ook in de periode van 2018 tot 2020. Het betreft: Deo et Arti, de Volkstuindersvereniging "De Eemakker", Schaakvereniging "Het Dikke Torentje", de Ondernemers Kring Eemnes, de EHBO en het Comité Volkskerstzang Eemnes. Samen vormen ze een kleurrijk beeld van het verenigingsleven in Eemnes en samen zijn ze dus zeker goed voor een tentoonstelling. Vanaf medio maart is deze expositie te zien in de Oudheidkamer.

Noteer ook alvast 2 april, de datum voor de Algemene Ledenvergadering, in uw agenda.

Veel moois om op terug te kijken dus en even zoveel moois om in het nieuwe jaar naar uit te kijken.

Graag wens ik u vanaf deze plek veel moois toe in het nieuwe jaar. U bent natuurlijk ook van harte welkom om samen met het bestuur een toast uit te brengen op dat nieuwe jaar tijdens de Nieuwjaarsreceptie op zaterdag 4 januari.

Liesbeth Lemckert

In memoriam

Huub van der Schaal (1931-2019)



Huub van der Schaal, een stille en bescheiden man, altijd op de achtergrond maar in alle opzichten een aimabel mens! Huub, vrijwilliger van de Historische Kring Eemnes, is op 25 september jl. overleden. Hij was 64 jaar getrouwd met Mary de Valk, die vele jaren actief was binnen de HKE als bestuurslid en trekker van de Tentoonstellingscommissie.

Huub en Mary kwamen allebei uit Laren. Ze woonden tegenover elkaar in dezelfde straat. Huub werd landmeetkundige. Ze trouwden in 1955 en gingen daarna eerst in Blerick wonen en vervolgens in Vught. Nadat Huub gestopt was met werken kwamen ze in 1991 in Eemnes wonen. Mary werd hier al snel actief bij de HKE. Ook voor Huub was er wel wat te doen.

Hij werd bezorger van onze kwartaalboekjes. Hij bracht ze niet alleen rond in Eemnes maar ook in de omliggende gemeentes. Huub vond dat heerlijk want hij hield van fietsen en wandelen. Hij heeft dit werk gedaan tot voor enkele jaren geleden. Hij moet in bijna 25 jaar tijd duizenden boekjes hebben rondgebracht!

Ook heeft hij Mary vele jaren geassisteerd bij het in elkaar zetten van tentoonstellingen voor de HKE.

Hij was technisch en werkte zeer nauwgezet.

Op 2 oktober jl. beleefden we een mooi afscheid van Huub in het Crematorium Laren. Voor één keer stond de bescheiden Huub in het middelpunt van de belangstelling. Wij zijn en blijven Huub zeer dankbaar voor alles wat hij voor de Historische Kring Eemnes gedaan heeft.

Henk van Hees



De stille kracht van Kees van IJken

Overdenkingen bij het einde van zijn leven

We zullen een markante Eemnesser niet meer door onze straten zien fietsen. Na een korte en heftige ziekte is op 8 september jl. voor velen onverwacht snel een einde gekomen aan het leven van Kees van IJken.

Dat leven van Kees begon in Eemnes op 18 april 1948. Hij groeide op in een familie, waarin vervoer en transport centraal stonden. Zijn familie was ook niet vies van de politiek. Kees trok zijn eigen plan en hij zette zich op zijn eigen wijze in voor de gemeenschap. Eemnes was daarin beslist een constante factor.



Kees van IJken (1948-2019) op de woelige baren.

Tot in de zeventiger jaren hadden Oranjefesten in Eemnes niet zo veel om het lijf. Kees zag daarin een uitdaging en als voorzitter van het Feestcomité Eemnes gooide hij het over een andere boeg. Hij haalde de festiviteiten naar het centrum van Eemnes en met zijn medewerkers zorgde hij voor een zeer gevarieerd programma met optredens en activiteiten op allerlei plek-

ken in het centrum. Dat werd een enorm succes. Kees stond daarbij nooit op de voorgrond. Hij bleef de stille kracht, vaak achter de schermen. Zo bedacht hij zelf een aantal kinderspelletjes en hij zorgde zelf ook voor de constructie van die spelletjes. Met zijn stille kracht wist hij velen te stimuleren.

Kees deed nog meer. Zo was hij mede-oprichter van de schaakclub Het Dikke Torentje en is hij in die club heel actief geweest. Kees hield van Eemnes en dat bracht hem ook geregeld in contact met de Historische Kring. In dit verband heb ik persoonlijk zijn stille kracht ervaren. Diverse keren vielen er enveloppen van Kees in mijn brievenbus met daarin materiaal betreffende oud-Eemnes. Hij hield ons op de hoogte van zijn bevindingen. Als we een oproep plaatsten, kwam Kees vaak met een reactie. Niet lang geleden nog toen we namen van land, water en huizen in Eemnes zochten. Hij stopte briefjes in mijn bus met namen en hield me een keer aan met de opmerking: "Jullie vergeten toch dat en dat niet?"



Karakteristiek beeld van Kees van IJken. Hij speelde graag op zijn accordeon. Bij zijn afscheid op de Algemene Begraafplaats van Eemnes klonk accordeonmuziek.

Wat is het toch jammer dat we zo'n Eemnesser moeten missen. Wat zijn we hem dankbaar voor alles wat hij heeft gedaan. Wat is het bijzonder dat het einde van zijn leven kwam in zijn Eemnesser Feestweek.

Henk van Hees

Cor Kroes-Hoogeboom overleden op ruim 100-jarige leeftijd

Op 17 augustus jl. overleed één van de Eemnessers uit de eregalerij van eeuwelingen. In de "Meerwende" in Badhoevedorp kwam die dag een einde aan het lange leven van Cor (Cornelia) Hoogeboom.

Ze werd op 5 november 1918 geboren te Eemnes als dochter van Lammert Hoogeboom en Dina van de Boom en ze bracht haar jeugd door op de boerderij Meentweg 105. Cor was de oudste van een groot gezin met elf kinderen.

In 1946 trouwde ze met Gerard Kroes uit Dalfsen, die toen boerenknecht was bij Jan Bon in Laren. Daarna gingen ze in Amsterdam-Osdorp wonen, waar ze de boerderij "Vrederust" pachtten. Daar werden zes van hun negen kinderen geboren. Na een conflict met de pachter werd het gezin in februari 1955 uit de boerderij gezet. Weken later kregen ze een piepklein huisje in oud Osdorp. Daar werden nog drie kinderen geboren.



Cor (Cornelia) Kroes-Hoogeboom (1918-2019), gefotografeerd n.a.v. haar 100^e verjaardag.



Het gezin waarin Cor Hoogeboom opgroeide. Achterste rij v.l.n.r. Door, Leen, Jan, Arie, Kees en Cor (Cornelia).

Op de voorgrond v.l.n.r. Wim, vader Lammert Hoogeboom (1890-1976), Sien, moeder Dina van de Boom (1892-1964) en Truus.

Op 21 maart 1996 stierf Gerard Kroes, de man van Cor. Ze bleef nog enige tijd in haar huisje te Osdorp wonen en verhuisde toen naar een aanleunwoning in Badhoevedorp. Vanaf 2014 tot haar overlijden verbleef ze in de "Meerwende". Cor is tot haar dood, bijna 40 jaar lang, een zeer geïnteresseerd lid van de Historische Kring Eemnes geweest. Tot het einde toe is Eemnes haar zeer dierbaar gebleven.

Henk van Hees

De ontstaansgeschiedenis van Apotheek Eemnes

Toen ik ruim 40 jaar geleden aan mijn Groningse vriendin vertelde dat we in Eemnes zouden kunnen gaan wonen, was haar reactie: Waar ligt dat in vredesnaam?

Een paar jaar later, na wijziging bestemmingsplan, bouwtekeningen, welstandscommissie, was het zo ver en was op 1 maart 1977 het gebouw op de Molenweg 2a en 2b gereed.

We woonden op 2b en het bedrijfs-



gedeelte 2a, verhuurden we aan Apotheek Zevenend te Laren, die daar op 14 maart 1977 een uitdeelpost startte. Mijn moeder, Margriet van Linge stond achter de balie (zie foto en op de rug gezien mevrouw Smit, echtgenote van huisarts dokter Smit). Een uitdeelpost staat (nog steeds) niet omschreven in de wetboeken. Een uitdeelpost kon toen al-

leen als drogisterij, met daarbij alle aan het vestigen van een drogisterij gestelde eisen en bepalingen, zoals assortiment, aanwezigheid van een drogist, etc. Op de Molenweg was een paar huizen verder de kruidenierszaak en drogisterij van de gebroeders Elsinga gevestigd. We konden een groot deel van hun drogisterij-assortiment overnemen en zo ontstond niet alleen de uitdeelpost van de apotheek, maar ook een verkooppunt van haarspeldjes, kaarsen, haarverf, etc.

De communicatie met de uitdeelpost van Apotheek Zevenend vond plaats via een gesloten telefoonlijn. Er werd geëxperimenteerd met een zogenaamd telekoperapparaat, maar het handschrift van dokter Smit was zo kriebelig dat de



recepten onleesbaar overkwamen. Later zouden we het telekoperapparaat in een sterk verbeterde versie leren kennen als fax.

Zelf was ik bij de Amsterdamse Kinine Fabriek (ACF) in Maarssen werkzaam als industrie-apotheker. Mijn vrouw was actief bij de peuterspeelzaal, de Vrouwen Advies Commissie en de stichting WEI. We hadden zelf geen bemoeienis met de apotheek, maar dat zou veranderen toen ik eind 1980 Apotheek Zevenend kocht van mijn vader Piet van Linge, en de overstap maakte naar openbaar apotheker.

Eemnes breidde zich langzaam uit en midden jaren-80 besloten we dat Eemnes rijp was voor een echte apotheek.

De komst van een apotheek in Eemnes bracht vanzelfsprekend de nodige discussies met de Gooische Apotheek, de andere apotheek in Laren, met zich mee. Immers, de Gooische Apotheek had eveneens patiënten in Eemnes. Het onderwerp was dan ook een zeer gewild item voor de historische optocht, met een eerste prijs als resultaat.

Een ingrijpende verbouwing was noodzakelijk om de vereiste 250 m² te kunnen realiseren. Deze verbouwing zou een jaar duren en gedurende die tijd was de uitdeelpost/drogisterij gevestigd in een gele houten keet die voor het pand werd geplaatst, waar later de parkeerplekken zouden komen.

1 oktober 1986 opende Apotheek Eemnes haar deuren en werden de neonletters Zevenend vervangen door het logo van Apotheek Eemnes. Dat was niet de enige verandering. Een groot deel van het drogisterij-assortiment werd geschrapt, daar inmiddels DA-drogisterij Griffioen zich in Eemnes had gevestigd. Een aantal apotheek vreemde artikelen bleven, bijvoorbeeld een lammerenspeen.

Een apotheek van toen is niet te vergelijken met een apotheek anno 2019.

Destijds werden veel medicijnen ter plekke bereid: vele drankjes, er werden poeders gevouwen, zalven en crèmes gemaakt, zetpillen gegoten en, al was het maar van heel korte duur, pillen gedraaid (pillen om te poepen). Ook het maken van drankjes uit plantenmateriaal hield op te be-



staan. Jammer, want dat gaf de zo kenmerkende geur in de apotheek. Je ruikt naar de apotheek, kregen onze dochters op school vaak te horen.

Het langst van de 'magistrale' bereidingen bleven de zalven en crèmes. En de steriele bereidingen zoals oogdruppels. Apotheek Eemnes specialiseerde zich steeds meer in deze steriele bereidingen, infusen en het vullen van medicatiecassettes voor toedieningspompen. Morfinecassettes vulden we ook voor collega apotheken uit de regio.

Heel bijzonder was een gammaglobuline infuus. Apotheek Eemnes was de enige zelfstandige apotheek in Nederland samen met één of twee ziekenhuisapotheken waar dit preparaat werd samengesteld. Het was zo bijzonder dat de Amerikaanse fabrikant van de grondstof een filmploeg stuurde om dit vast te leggen. De opnames waren net gemaakt en de filmploeg was onderweg naar Schiphol toen het nieuws van de Twin Towers, New York op 9/11 naar buiten kwam.

Eemnes had destijds drie huisartsenpraktijken en samen met dokter Sandelowsky (ook aan de Molenweg), opvolger van dokter Smit, werd het plan gemaakt voor een gezamenlijk optreden: een Gezondheidscentrum met huisartsen, apotheek en mogelijk ook tandarts en fysiotherapeut onder één dak.

Vele mogelijke locaties in Eemnes zijn de revue gepasseerd. Er werden tekenin-



gen gemaakt en die verdwenen weer in de prullenbak. Er werd gekeken naar de Braadkamp, waar later het politiebureau zou komen, bij de Eemhof, op de Molenweg (2a 2b slopen en nieuwbouw), achter het pand van de gebroeders Elsinga en achter Beukeboom. Totdat we met Jos van der Wardt en Eemland Wonen een haalbaar alternatief vonden: de plek van het Hervormd Centrum aan het Torenzicht.

Met de beide apotheken uit Laren en Apotheek Eemnes werden de plannen voor het apotheekgedeelte gesmeed. Dokters Weytingh en Kool (opvolgers van dr. Sandelowsky) en dr. Beelen (opvolgster van dr. Beyerinck) verdiepten zich in de huisartsenpraktijk. Dr. De Bruin haakte om haar moverende redenen af.

In de wetenschap dat het best nog een paar jaar zou duren voor het centrum daadwerkelijk haar deuren zou openen (2011), maar dat het einddoel gehaald zou worden, was het voor mij in 2006 een mooi moment om met pensioen te gaan.

Eigen bereidingen waren inmiddels bij verzekeraars en de landelijke politiek zodanig in ongenade gevallen, dat die bereidingen uit de Nederlandse apotheken verdwenen, zo ook uit Apotheek Eemnes. Nu anno 2019 komt de landelijke overheid er langzaam maar zeker achter dat dat misschien niet zo'n slim idee was: preparaten zijn voor de patiënt niet meer beschikbaar of alleen tegen exorbitant hoge kosten. Zo zien we in Nederland weer gespecialiseerde apotheken ontstaan, die deze zorg op maat tegen aanzienlijk lagere kosten beschikbaar stellen. Of hiervoor een rol is weggelegd voor Apotheek Eemnes ligt in de nevelen van de toekomst verborgen.

Wij, mijn vrouw, die eerst niet wist waar Eemnes lag, en ik, willen hier nooit meer weg en genieten van ons plekje met uitzicht op het sluisje aan de mooie dijk.

Douwe van Linge



40 jaar HKE: viert u mee?

Op de vraag iets te schrijven over mijn leven in de afgelopen 40 jaar in Eemnes, moet ik eigenlijk het antwoord schuldig blijven. Toch wil ik wel iets kwijt over een dag uit mijn leven in Eemnes in die laatste 40 jaar, één die ik niet gauw vergeten zal.



Louis de Bekker, die van 1 januari 1965 tot 1 oktober 1977 burgemeester van Eemnes was.

In 1977 sloot voor ons, het gezin van A.C.H.N.M. de Bekker, burgemeester van januari 1965 tot oktober 1977, de periode van werken, wonen en logeren in Eemnes. Onze ouders hadden nog wel de beschikking over een woning aan De Waag, maar dat werd nooit meer ons ouderlijk huis. Dat was toch echt Wakkerendijk 7. En steeds is het zo, dat als iemand van ons gezin daar langs rijdt, er een opmerking komt van: 'Wij hebben hier gewoond, feesten gevierd, mijn zusje en ik zijn er getrouwd, drumband In Aethere Musica regelmatig in de tuin zien staan, vuurwerk met Oud en Nieuw in de voortuin gehad,' Ja wat niet, als daar een opgroeiend gezin woont? Dat was dus in 1977, na een overweldigend afscheid van onze ouders, allemaal voorbij. Het was niet anders.

In 2012 hadden wij, mijn man Ruud en ik, de taak om onze jaarlijkse Familiedag te organiseren. Ons ouderlijk gezin was inmiddels van 5 kinderen uitgegroeid naar een club van 40 personen. Wat zou het mooi zijn om dat jaar tevens de honderdste geboortedagen van onze ouders te gedenken en waar konden we dat beter doen dan in het ons zo geliefde Eemnes. Maar waar?

We startten op zaterdag 22 september 2012 met mooi zonnig weer in De Schoter en gingen daarna in optocht naar het kerkhof om onze ouders Louis en To de Bekker – Vis een aubade te brengen. Het Hallelujah werd vervangen door: 'Ha die Lou en To' en uit volle borst zong klein en groot het refrein mee. Daarna liepen we naar jullie HKE-gebouw, waar Henk van Hees vertelde over onze tijd in Eemnes, oude foto's kregen we te zien, verhalen erbij, geweldig, oude tijden herleefden. Het is altijd fijn om verhalen over onze ouders te horen, zeker die we nog niet kennen. Na een speurtocht werd er in groepjes op GPS- coördinaten door de oude kern gelopen

en rond lunchtijd kwam de club uit op wel heel bekend terrein.

Wat niemand wist, alleen Ruud, was dat ik in het voorjaar contact had gezocht met burgemeester Roland van Benthem, met de vraag of wij als gezin nog eens om het huis heen mochten lopen om aan onze kinderen en kleinkinderen te laten zien, wat een geweldige tijd wij gehad hadden op die waanzinnig fijne plek. Ik had ook verteld waarom ik dat zo graag wilde en hij was erg positief in zijn reactie: 'Natuurlijk!' En omdat hij zo positief was, durfde ik in een volgende mail te vragen of hij er bezwaar tegen had, dat wij in de achtertuin een picknick zouden houden. Hij hoefde geen last van ons te hebben, we zouden alles keurig netjes opruimen. En ook daar kwam een spontane reactie terug: 'Geen probleem. Jullie zijn welkom!'

Dus belden Ruud en ik rond lunchtijd aan en na kennis gemaakt te hebben, liet hij zien waar we eventueel water konden pakken. Wat voelde het vertrouwd daar op die plek. Dat uitzicht over de polder, het huis met dat hoge raam, de rode tegeltjes in de hal, geweldig!

Ruud en ik haalden kleden, kratten, een paar stoeltjes uit de auto en mijnheer Van Benthem bood spontaan zijn biertafels en banken aan, we hoefden niet op de grond te zitten. We wilden niet meer overlast geven en maakten geen gebruik van dat aanbod. We zorgden ervoor dat alles klaar lag, vóór de hele bups, die Wakkerendijk 7 als GPS-eindbestemming had, zou arriveren.

En daar kwam iedereen, wat schichtig alsof het verboden terrein was, aangelopen. Nieuwsgierige blikken werden naar binnen geworpen, mijn jongste broer altijd al wat op onderzoek uit, liep doodgemoedereerd gebarend en vertellend, met zijn dochter om het huis heen. En wij zagen dat in huis met plezier aan.

Toen werd er aangebeld, mijnheer Van Benthem deed open en heette de eersten welkom! Wat een verbazing op de gezichten, geweldig om te zien. Wij loodsten iedereen naar de tuin en hoewel het die dag prachtig weer was, brak daar toch een regenbui los, hè! En wat zei jullie burgemeester: "Kom maar naar binnen" en alsof er een wachtwoord had geklonken, waren we met alle spullen in no time binnen in de eetkamer. Het leek wel een coup, we hadden zo'n beetje zijn huis overgenomen.

We slingerden het tafelkleed over zijn eettafel, daar stond de onze vroeger ook en alle spullen van de picknick werden uitgestald. We hadden bubbels, de burgemeester dronk mee, hij leidde ons rond langs bekende plekken en wij konden hem ook wat verhalen vertellen over onze tijd als gezin in dat grote huis. Onderwijl aten we ook de broodjes en na een uurtje of anderhalf stuurden wij onze kinderen terug naar De Schoter en wij, kinderen De Bekker, wisten wel waar de stofzuiger stond, ja in de keukenkast. De emmers en dweil vonden we ook en we hadden het huis weer snel opgeruimd en schoon. Onze dank was groot en we hebben





Groepsfoto van de familie De Bekker, gemaakt voor de ambtswoning "De Lindeboom" op die bijzondere dag 22 september 2012.

nog lang over deze middag gesproken met elkaar. En de zon? Die scheen weer! 's Middags hebben we nog op het kerkplein een mini Olympiade gehouden en moe en zeer voldaan vertrokken we naar huis. Dankzij de foto's en verhalen bij de HKE en de warme belangstelling van burgemeester Van Benthem en het spontane openzetten van zijn huis, kon onze dag niet meer stuk!

Vanuit een bloeiende Bollenstreek stuur ik jullie van harte mijn gelukwensen mee vanwege het 40-jarig bestaan van jullie Historische Kring Eemnes. Ik ben blij dat ik na het overlijden van mijn vader in 1997 zijn lidmaatschap heb voortgezet, met plezier kijk ik uit naar elk nieuw nummer.

En mijn hart slaat altijd een slag over als ik door of langs Eemnes rijd; ik zing altijd de regel: "En aan de horizon ligt mijn Eemnes!" Dat zal zo blijven. Wakkerendijk 7 is geen ambtswoning meer, dus waar we de volgende gedenktag zullen vieren? Misschien wel bij jullie burens, in Het Oude Raadhuis.

Een hartelijke groet, namens onze inmiddels uitgegroeide club van 61 mensen,
Toontje van 't Pad Bosch-de Bekker

Waarom ik 40 jaar gebleven ben!

De festiviteiten i.v.m. het 40-jarig bestaan van de Historische Kring Eemnes lopen ten einde. Ik was erbij toen 40 jaar geleden onze HKE in de Mariaschool werd opgericht! En ik ben nooit meer weggegaan. Vanaf het begin was ik met veel plezier voorzitter van de Genealogische Werkgroep. Vanaf 1988 ben ik nu al 31 jaar bestuurslid en korte tijd was ik ook voorzitter. Daarnaast zit ik al vele jaren in de redactie van ons kwartaalblad en in de Werkgroep Interviews. Ik ben natuurlijk die 40 jaar gebleven omdat ik van de historie van Eemnes houd maar ook omdat er vrijwel altijd mensen om me heen waren, waarmee ik fijn kon samenwerken. Met elkaar hebben we van de HKE een bloeiende vereniging gemaakt. Ik ben al die mensen, die om me heen waren, bijzonder dankbaar. Ik denk vooral aan de mensen, waarmee ik langere tijd heb samengewerkt:

Marijke Achthoven-Hermeler, onze zeer vaardige secretaresse,

Evert van Andel, bouwkundige en monumentenman, die heel diep kon graven,

Bep De Boer, Larense boekenschrijver, die aan genealogie in Eemnes deed,

Jan Delfgou, die als 90+-er nog doorging met het verzorgen van interviews,

Jos Eggenkamp-de Bruijn, specialist op het gebied van de Eemnesser klederdracht,

Livia van Eijle, enthousiaste voorzitter met passie voor de oude klederdrachten

Wim Fecken, genealoog, die graag verhalen schreef,

Jaap Frantsen, man van de klokken, deken van ons Klokkenluidersgilde en ook nog penningmeester,

Hans van Gelder, de man, die al jaren, heel deskundig, de opmaak van ons kwartaalblad verzorgt,

Wil Gommers, genealoge, die zeer vaardig met oude handschriften omging,

Jaap Groeneveld, secretaris en onderzoeker, die zich altijd voor meer dan 200% inzette,

Leonie de Groot, die vele jaren met hart en ziel onze Oudheidkamer schoon hield.

Ruud Ham, specialist op grafisch gebied en liefhebber van korte broeken,

Piet Hilhorst, de man, die met groot geduld al vele jaren alles over Eemnes uit de kranten knipt,

Wim Hilhorst, getalenteerd interviewer,



Chris Houwer, voorzitter met allure, die onze Oudheidkamer statuur gaf,
Wiebe van IJken, jarenlang mijn maat op historisch gebied; altijd ontspannen, altijd
geïnteresseerd; met een schat aan ervaring en kennis met betrekking tot de oude
geschiedenis van Eemnes.

Carel Jungerling, onze degelijke penningmeester,

Wim Ket, die zoveel dia's maakte voor de HKE,

Liesbeth Lemckert, voorzitter, die iedereen tot haar of zijn recht liet komen,

Eline Lemstra, bestuurslid en altijd klaar voor een positieve inbreng,

de ondernemende Fred Mol, schoolhoofd van de Zuidwend en zijn vrouw Nynke

Michel Majoor, sympathieke genealoog op de achtergrond,

Jan Manten, die altijd klaar stond om te helpen en een trouw bezoeker van de Oud-
heidkamer was,

Henk Nobbe, waterschapper, die zijn vader opvolgde als toegewijd bestuurslid

Bart Nouwens, all-rounder: van voetballen via Sinterklaas naar tentoonstellingen

Desirée van Oostrum, onze hoffotografe

Jan Out, initiatiefnemer van onze Historische Kring Eemnes

Ben van Raaij, bestuurslid en vele jaren lang de man, die
ons kwartaalblad verzorgde,

Cees van Rijdsdam, interviewer met een brede blik

Hein van Roij, die van alles heeft gedaan,

Teus Roodhart, waterschapper en betrokken voorzitter,
die ons aan de Oudheidkamer hielp,

Jenny de Roos-Post, voorzitter met kunsthistorie in haar
bagage

Reinier Ruizendaal, bestuurslid en huismeester van de
Oudheidkamer

Rom van der Schaaf, bestuurslid, ideale secretaris en liefhebber van monumenten,

Mary van der Schaal-de Valk, bestuurslid en grande dame van de tentoonstellingen,

Dick Scherpenzeel, bestuurslid met het juiste gevoel voor computers,

Rob Schreuder, bestuurslid en lange tijd technische man op onze dia-avonden,

Betsy Seure, getalenteerde penningmeesteresse met liefde voor Eemnes,

Joop Smids, penningmeester en als graficus altijd in de weer om ons kwartaalblad te
verbeteren,

Bert Snel, die steeds weer interessante interviews produceerde,

Marian Springer, die altijd in stilte werkte bij de documentatie

Ad Veth, die er zo trots op was, dat hij onze voorzitter was,

Harry van der Voort, genealoog, die met zijn computer over de hele wereld de weg
weet.

Sarah van Wieren, punctueel secretaresse



Jan van Wijk, gezellig bestuurslid en zeer bedreven in het
werken van nieuwe leden,

Foeke de Wolff, voor altijd de man van de klokken,

Gerard Wortel, oud-brandweercommandant en schoon-
maker nieuwe stijl.

Bertie van Wijk-Blom, mijn medestrijder vanaf het eerste
uur; bestuurslid, 40 jaar lang verzorgster van de le-
denadministratie en de distributie van onze bladen en
ook nog een bevlogen genealoge!

Stef van Zanden, geboren penningmeester, die ons zo tra-
gisch ontviel,



En dan de mensen, die als gastvrouwen en gastheren elke zaterdagmiddag weer
klaar stonden. Ik heb langdurig samengewerkt met;

Marijcke Beel, Henny Bouma, Els Brouwer, Anneke den Dunnen, Gea Frericks,
Leonie de Groot, Sien van Hamersveld-van Hamersveld, Anneke Hanou-van Wijk,
Ria Hilhorst-Hoogland, Gonny en Peter van Hofslot, Patricia Houwer-van Agtmaal,
Hans Kleinhoven, Johan van Oostrum, Metha van Oostrum-Calis, Emmy Peek-van
Beijeren, Boudewijn Quint, Janny Schuurman-van Hees, Greet Schotsman-
Jongerden, An en Joop Smids, Ineke Voorveld-van Hees, Gerry Wiggerts-v.d.
Zwaan en Willem de Witte.

Ik heb hier de namen willen noemen van de mensen waarmee ik langere tijd
heb samengewerkt. Mensen, die ik maar kortstondig tegenkwam als vrijwilliger wil
ik hierbij in het algemeen bedanken. Dat geldt ook voor de mensen, die boekjes
rondbrengen en lid zijn van het Klokkenluidersgilde.

Dit allemaal bij elkaar zijn de mensen, waarmee ik dus jaren heb samenge-
werkt. We hebben in 40 jaar tijd de Historische Kring Eemnes gemaakt tot een
club, die nu algemeen bekend is in Eemnes. De mensen weten ons te vinden! Dit
hebben we alleen maar kunnen bereiken door goede samenwerking. Dat is ook de
reden geweest waarom ik 40 jaar gebleven ben. Ik hoop van harte dat ik nog vele
jaren kan blijven werken voor onze Historische Kring en dan het liefst met heel
veel fijne mensen om me heen.

Henk van Hees



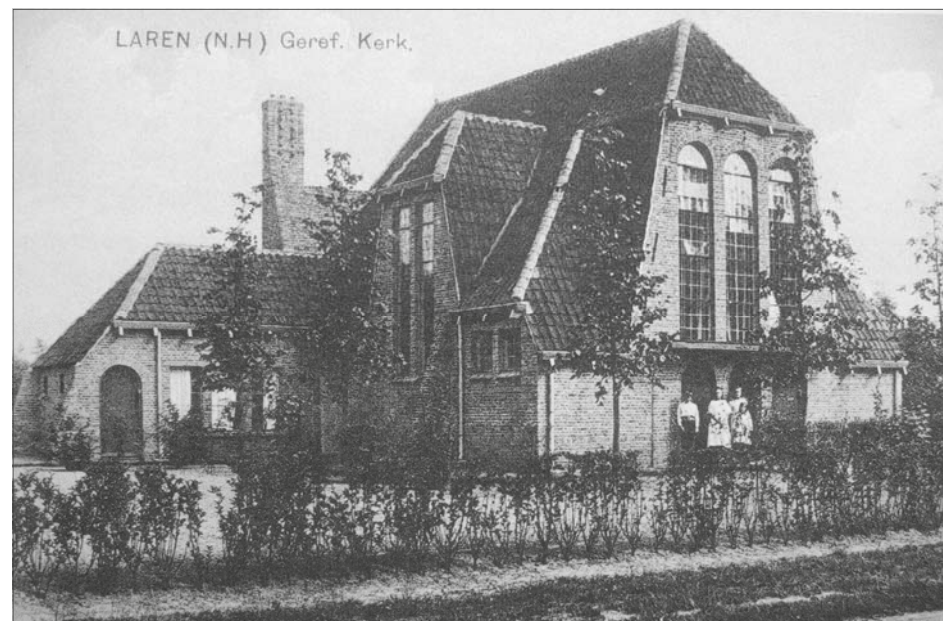
Geschiedenis van de Gereformeerde Kerk in Laren, Blaricum en Eemnes

LIESBETH LEMCKERT

Aanleiding voor dit verhaal is het feit dat op 12 januari 1919, dus 100 jaar geleden, de Gereformeerde Kerk Laren is opgericht. dat wil zeggen dat Laren toen een zelfstandige gereformeerde gemeente kreeg. In het jaar daarvoor kreeg de Gereformeerde Vereniging Laren al een eigen kerkgebouw. In het notulenboek van de jaren 1918-1923 is de geschiedenis terug te vinden. Herman Strating attendeerde ds. De Bruijn op deze historische feiten en deed



In het begin van het jaar 1918 wordt de eerste steen gelegd voor het gebouw van de Gereformeerde Kerk in Laren.



Het eerste gebouw van de Gereformeerde Kerk in Laren aan de Kerklaan, die toen nog de Pijlsteeg werd genoemd.

HET EERSTE BEGIN

Het notulenboek begint met een korte terugblik: *“Een achttal gereformeerde gezinnen wonende te Laren, Blaricum en Eemnes, moesten, wilden zij zich stellen onder het gehoor des woords, zich daartoe begeven naar de Gereformeerde Kerken te Hilversum, Huizen of Baarn.”*

In 1914 rees voorzichtig de vraag of het mogelijk zou zijn om in Laren een eigen kerkdienst te houden. Er werd toestemming gevraagd aan de burgerlijke gemeente om het gymnastieklokaal van de Openbare School daartoe te gebruiken. Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog gooide die plannen in duigen. Het Rode Kruis had het lokaal nodig.

Ten huize van broeder Arie Haring (1876-1930), ouderling in Hilversum en wonend te Laren, werden samen met de wijkpredikant ds. Van Andel afspraken gemaakt over eigen samenkomsten, toen het gymnastieklokaal in 1916 weer beschikbaar kwam. *“... om het woord te doen bedienen door een predikant, ofwel een predikatie te lezen.”* Ds. Van Andel ging voor in de eerste dienst waar tot





Opname uit 1918 van het interieur van de kort daarvoor in gebruik genomen gereformeerde kerk in Laren.

ieders vreugde zo'n 70 zitplaatsen werden bezet. Dat leidde ook tot de wens om een eigen gemeente te stichten en die kreeg de naam 'Gereformeerde Vereniging te Laren N.H.'. Nog voor het einde van dat jaar werd besloten tot aankoop van grond voor het bouwen van een kerk.

In 1918 werd nog een poging gedaan om samen te gaan met de Nederlands Hervormde Gemeente te Laren met dien verstande

dat een beroep gedaan werd op deze gemeente om terug te keren tot het ware geloof zoals binnen de Gereformeerde Kerk werd beleden. Dit verzoek werd zondermeer afgewezen.

NAAR EEN VOLWAARDIGE KERK

Met collectes, leningen en steun vanuit de Classis Amsterdam bleek er genoeg geld voor aankoop van grond en bouw van een eigen kerk aan de Pijlsteeg, de huidige Kerklaan. Architect Wouter Hamdorff werd gevraagd en op 27 september 1917 werden de tekeningen voor de bouw goedgekeurd. Om de kosten te drukken werd zo veel mogelijk gebruik gemaakt van eerder gebruikte materialen.



De voormalige gereformeerde kerk aan de Kerklaan in Laren.

Door de markante vorm van het gebouw kreeg het de bijnaam: de Schaapskooi. (Zie foto) Op 17 juli 1918 werd de kerk feestelijk in gebruik genomen.

Eind 1918 hielden de 13 kiesgerechtigde leden verkiezingen voor de samenstelling van de Kerkenraad en op 12 januari 1919 werden de eerste ambtsdragers door ds. Van Andel bevestigd. De Gereformeerde Kerk te Laren was daarmee 'tot openbaring gekomen'.

De meeste leden kwamen uit de middenstand hetgeen typerend is geweest voor de Gereformeerde Kerk. De kerk droeg niet voor niets de bijnaam: "de kerk der kleyne luyden".

In de 50'er jaren van de vorige eeuw werd het onderhoud van het kerkgebouw steeds duurder. Er bleef uiteindelijk geen andere keus over dan de kerk te slopen en over te gaan tot nieuwbouw op dezelfde plaats. In 1962 werd de huidige kerkgebouw in gebruik genomen.



Het huis van de dominee op het adres Kerklaan 39, gefotografeerd na de sloop van de kerk in 1961.

DE EERSTE PREDIKANTEN

Naast de kerk was een voetbalveldje en dat leek de meest geschikte plaats voor een pastorie. En zo werd in 1920 besloten tot aankoop van het terrein dat nu Kerklaan 39 is. Een aantal jaren later is op dit stuk grond de pastorie gebouwd.

Tot begin 1923 steunde de kerk op ds. Van Andel uit Hilversum. Daarnaast gingen predikanten uit de omgeving voor of werd een preek gelezen. Op 21 december 1922 werd besloten om ds. J.H. Sillevius Smitt te beroepen. De voorkeur van de Kerkenraad ging uit naar bevestiging op 2^e Pinksterdag 1923, maar men legde zich neer bij de keuze van ds. Sillevius Smitt om dit op 1^e Pinksterdag te doen.

Hij werd bevestigd door zijn schoonvader, ds. C.B. Bavinck. Voor ds. Sillevius Smitt werd een woning gehuurd aan de Van Wulfenlaan voor de som van f. 1.100,- per jaar.

Na drie jaar vertrok hij echter naar Semarang in Nederlands-Indië. Deze kerk diende hij officieel tot 1945, maar reeds in 1941 verzocht de Nederlandse regering in ballingschap te Londen hem, de geestelijke verzorging van de marine en koopvaardij op zich te nemen. Hij genoot grote bekendheid, vooral als een zeer be-



Grietje Haring-Sluijs (geb. 1878) gaat de eerste steen leggen van de nieuwe gereformeerde kerk in Laren. Zij was de weduwe van Arie Haring (1876-1930), één van de initiatiefnemers voor de bouw van een gereformeerde kerk in Laren. Foto 27 mei 1961.



Foto genomen op 27 mei 1961, toen door Grietje Haring-Sluijs (met hoedje) de eerste steen werd gelegd voor de nieuwe gereformeerde kerk in Laren. V.l.n.r. onder anderen: de heer M. Vedder (Eemnes), Jaap van Poelgeest, Jan Haring, Jan Engels, de heer Stap (met hoed) en Henk Schotsman. Op de voorgrond o.a. Arend Blaauw, Ad Blom (Eemnes) en Annelies Vedder (Eemnes, geb. 1955).

gaafd spreker en prediker. In 1966 zou ds. Sillevius Smitt de predicatie verzorgen bij het huwelijk van prinses Beatrix.

ONTWIKKELING VAN DE KERK

In de eerste jaren van de nog jonge gemeente werd in de Kerkenraad veel aandacht besteed aan de huisbezoeken aan gemeenteleden. Later kwamen daar als vast agendapunt de collectes bij. Er werd gecollecteerd voor de Christelijke School, zending en evangelisatie. Ook voor behoeftigen werd geld beschikbaar gesteld. Werkafspraken voor de eigen gemeente volgden en waar aan de orde, afspraken in lijn met de classis. De catechisatie leverde nog wat problemen op. Ds. Bajema begon met dit werk maar moest er al snel mee ophouden vanwege zijn gezondheid en 'de weinige eerbied voor Gods woord bij meerdere leerlingen'. Daarna nam één van de ouderlingen deze taak op zich en al snel was er sprake





De gereformeerde kerk aan de Kerklaan in Laren, gefotografeerd nadat het gebouw in 1962 in gebruik was genomen.

van splitsing van de groter wordende groep.

De toegang tot het avondmaal was in die tijd niet vanzelfsprekend. Middels de censura morum werd getoetst of een ieder zijn ambt naar behoren uitvoerde. Ook deelname aan het avondmaal door leden van andere gemeentes behoeftte de toestemming van de Kerkenraad.



Interieur van de gereformeerde kerk aan de Kerklaan in Laren, gefotografeerd in 1962.

VAN GEREFORMEERDE KERK NAAR PROTESTANTSE GEMEENTE TE LAREN-EEMNES

Vanaf 1980 is een proces van samenwerking op gang gekomen tussen de Gereformeerde Kerk Laren-Blaricum-Eemnes en de Hervormde Gemeente van Laren. Dit Samen-Op-Weg proces heeft geresulteerd in de vorming van een federatief verband tussen de twee kerken in 1992. In 2003 werd voor de gereformeerde kerk aan de Kerklaan de naam Ontmoetingskerk geïntroduceerd. Na de vorming van de Protestantse Kerk Nederland in 2004 werd nog datzelfde jaar de samenwerking omgevormd tot de Protestantse Gemeente te Laren - Eemnes. De meeste gereformeerden in Blaricum zijn deel uit gaan maken van de Protestantse Gemeente te Blaricum.

EEN STUKJE KERKGESCHIEDENIS

De geschriften van de Synode van Dordrecht (1618/1619) beginnen met de ver-



Recente foto van de Ontmoetingskerk aan de Kerklaan in Laren. Deze nieuwe naam voor de gereformeerde kerk (nu PKN) werd in 2003 geïntroduceerd.





Interieur van de Ontmoetingskerk aan de Kerklaan in Laren.

melding: "In de jare 1618 is vergaderd geweest en aangevangen een nationale synode van de Gereformeerde Kerken." De Nederduits(ch) Gereformeerde Kerk werd zo tijdens de Tachtigjarige Oorlog de officiële kerk van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Koning Willem I hield zich ook met kerkelijke vraagstukken bezig. Hij liet voor de Nederlandse Hervormde Kerk in 1816 een kerkorde ontwerpen. Hierbij kreeg de kerk de officiële naam Nederlandse Hervormde Kerk. Naderhand hebben zich twee groepen uit de Nederlandse Hervormde Kerk afgescheiden en zich in 1892 verenigd in de Gereformeerde Kerk. De oorzaak van de afscheiding lag in de juiste interpretatie van de Bijbel.

De plaatselijke gemeenten kenden een grote mate van zelfstandigheid.

Abraham Kuyper werd verreweg de belangrijkste leider van de Gereformeerde Kerken in Nederland en gaf de aanzet tot het ontstaan van de Gereformeerde zuil. Hierbinnen werden organisaties opgericht die een nauwe band onderhielden met de Gereformeerde Kerk, bijvoorbeeld de Vrije Universiteit in Amsterdam, de NCRV, het dagblad De Standaard (later Trouw) en de Anti-Revolutionaire Partij,

Bijlage

Een lijst van gereformeerde ondernemers uit Laren en Eemnes (circa 1960?).

Gemeenteleden van de Gereformeerde Kerk Laren-Eemnes werden gevraagd met deze mensen in zee te gaan.

AANBEVOLEN ADRESSEN:

Aardappelen en Groenten :	S. de Graaf	Naarderstraat 32,	Telef. 2540,	Laren
Advertentie-Bureau :	L. F. Barth	Zevenenderdrift 2a,	Telef. 2028,	Laren
Brandstoffen :	J. W. Kooijmans (Firma B. Zoon)	Klaaskampen 20,	Telef. 2023,	Laren
Brandstoffen :	" "	Schapendrift 45,	Telef. 2962,	Laren
Brood en Gebak :	Wed. J. Heetebrij	Veltweg 3,	Telef. 3763,	Laren
" " :	J. v. d. Kuinder	Laarderweg,		Eemnes
" " :	J. Walinga	Zevenenderdrift 2b	Telef. 2196	Laren
Dameshoeiden :	Gerard J. Huyser	Jagersweg 34 ,	Telef. 2486	Laren
Electro Technisch Bureau :	J. de Lange	Wakkerendijk 8 ,	Telef. 3313	Eemnes
Fruit :	S. de Graaf	Naarderstraat 32 ,	Telef. 2540,	Laren
Herenmodes :	Fa. van Wijk	Nieuweweg 33,	Telef. 3769,	Laren
Huish. Artikelen :	v. Vegchelen-v. Zanten	Naarderstraat 9,	Telef. 2172,	Laren
" " :	M. Vonk	Molenweg 12,	Telef. 2801,	Laren
Kantoorboekhandel :	L. F. Barth	Zevenenderdrift 2a	Telef. 2028,	Laren
Kolenhandel :	Tj. Kuiper	Laarderweg 120,	Telef. 2768,	Eemnes
Kolenhandel :	Firma B. Zoon (J. W. Kooijmans)	Klaaskampen 20,	Tel. 2023-2962	Laren
Kousen en sokken :	M. E. Hardonk	Brink 15,	Telef. 2681,	Laren
Levensmiddelen :	A. v. Doorn	Naarderstraat 26,	Telef. 3686,	Laren
Levensmiddelen :	A. Elsinga	Molenweg 8,	Telef. 2651	Eemnes
" " :	G. Blom	Streefoordlaan 6		Eemnes
Leesbibliotheek :	L. F. Barth	Zevenenderdrift 2a,	Telef. 2028,	Laren
Lingerie en stoffen :	M. E. Hardonk	Brink 15,	Telef. 2681,	Laren
Modiste :	Dine Huyser-Endendijk	Jagersweg 34 ,	Telef. 2486	Laren
Manufacturen :	M. E. Hardonk	Brink 15	Telef. 2681,	Laren
Pedicure :	Fa. Strating	Brink 11	Telef. 2419,	Laren
Smederij :	M. Vonk	Molenweg 12,	Telef. 2801,	Laren
Schrijfbehoeften :	L. F. Barth	Zevenenderdrift 2a	Telef. 2028,	Laren
Schoenen :	Fa. Strating	Brink 11	Telef. 2419,	Laren
Slagerij :	W. v. d. Burg	St. Jansstraat 2	Telef. 3187,	Laren
Schoenreparatie :	Fa. Strating	Brink 11	Telef. 2419,	Laren
Tabak en Sigaren :	A. de Jong	Wagenpad 18,		Laren
Vlees :	W. v. d. Burg	St. Jansstraat 2,	Telef. 3187,	Laren
Fijne Vleeswaren :	W. v. d. Burg	St. Jansstraat 2,	Telef. 3187,	Laren
Autoverhuur :	met of zonder chauffeur	J. Schalkwijk	Wagenpad 24, Tel. 3802	



Uitnodiging voor de Nieuwjaarsborrel

Voor alle HKE-leden, adverteerders en sponsors

Zaterdag 4 januari 2020 van 16.00-18.00 uur

in de Oudheidkamer

Op zaterdag 4 januari a.s. wordt het extra gezellig in de Oudheidkamer. Na de gebruikelijke openstelling zijn alle HKE-leden, adverteerders en sponsors tussen 16.00 en 18.00 uur van harte welkom bij onze Nieuwjaarsborrel.

Schroom niet om te komen; het is echt een Open Huis waar we met elkaar terug willen kijken op ons jubileumjaar 2019 en plannen willen maken voor 2020.

Het is meteen een mooie gelegenheid om de tentoonstelling Beelden van Eemnes te bekijken met alle inzendingen van onze Fotowedstrijd!

Iedereen krijgt dan ook de kans om zijn of haar stem uit te brengen voor de **Publieksprijs**.

Tot ziens!



De erfpachtgrond van 1269 in 'themenesse'

De grond van het Kapittel van Sint-Jan in Eemnes

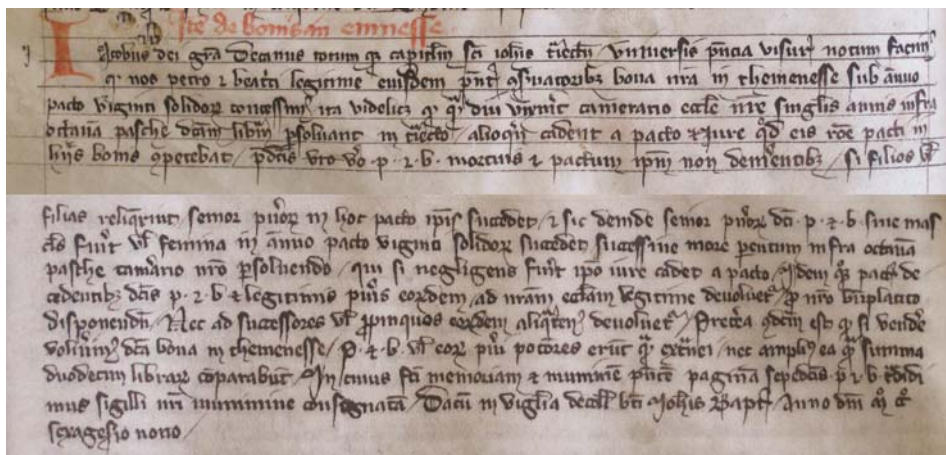
JAAP GROENEVELD

Deze maand is het nog net 750 jaar geleden dat Eemnes voor het eerst is genoemd en dat was voor mij al in 2017 reden om daar eens dieper in te duiken. Die drang om meer te willen weten over de 13^e-eeuwse toestand van Eemnes heeft geleid tot een verrassende ontdekking. Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid heb ik de locatie van de grond ontdekt die in 1269 in erfpacht werd uitgegeven door het Kapittel van Sint-Jan te Utrecht. Daarbij is gebruik gemaakt van origineel middeleeuws bronnenmateriaal, zoals het Liber Rubeus uit 1339 als oudste document. Daarnaast heb ik ook gebruik gemaakt van losse oorkonden en rekeningboeken vanaf 1379. Deels zijn ze (ondertussen) ook toegankelijk gemaakt via internet als gescande originele handschriften. Het is een bijzondere ervaring om een boek in handen te hebben dat 680 jaar oud is.¹

1269: PIETER EN BEATRIJS PACHTEN GROND IN 'THEMENESSE'

Op de dag voor het 'feest van de Onthoofding van Sint-Jan de Doper', 28 augustus 1269, bezegelt deken Jacobus van het Sint-Janskapittel in Utrecht een erfpacht-overeenkomst waarin Eemnes – voor zover nu bekend – voor het eerst wordt genoemd. Deze oorkonde is als kopie in het 'Liber Rubeus', een oorkondenboek van dit kapittel uit omstreeks 1339, overgeleverd en hij komt daarin voor als 'Ite[m] de bonem emnesse' (Evenzo van het goed te Emnesse). (Zie pag. 32.)

Helaas vinden we hierin geen enkele aanwijzing voor de exacte locatie van het betreffende goed. Wel lezen we eruit dat ze blijkbaar het hele bezit – 'onze goederen' – van het kapittel in Eemnes in erfpacht verkrijgen met het recht dat hun



'Ite[m] de bonem emnesse' (coll. Het Utrechts Archief; foto auteur).

Hier volgt een vertaling van de oorkonde in hedendaags Nederlands:

Jacobus, deken, en het kapittel van St.-Jan, wij maken bekend, dat wij aan Pieter en Beatrijs, zijn wettige vrouw, onze goederen in themenesse, die ze nu gebruiken, voor een jaarlijkse pacht van 20 schellingen toewijzen, en wel zo, dat zij, zolang ze leven, aan de kameraar van onze kerk elk jaar binnen het octaaf van Pasen de genoemde 20 schellingen betalen in Utrecht; anders raken ze pacht en recht op deze goederen kwijt dat hun toekwam vanwege deze pacht. Maar als Pieter en Beatrijs overlijden en deze pacht niet meer aan zich binden, en als zij zonen of dochters zouden nalaten, zal de oudste van de kinderen hen in deze pacht opvolgen, en zo zal daarna het oudste kind van Pieter en Beatrijs, hetzij mannelijk of vrouwelijk, de pacht betalen, anders raken ze pacht kwijt. De pacht zal bij het overlijden van de wettige kinderen van Pieter en Beatrijs weer aan onze kerk wettig vervallen, en wij zullen er naar ons goedvinden over beschikken, en zal niet vervallen aan de opvolgers of hun nabestaanden. Bovendien is de voorwaarde gesteld dat, als wij deze goederen zouden willen verkopen, dat dan Pieter en Beatrijs of hun kinderen eerder aan bod zijn dan buitenstaanders, en dat zij hoogstens twaalf pond zullen betalen. Als bewijs van deze overeenkomst hebben we ons zegel aan deze oorkonde gehangen en aan Pieter en Beatrijs overhandigd. Op de dag voor het feest van de Onthoofding van St.-Jan de Doper, 28 augustus 1269.²

oudste nakomeling dat mag voortzetten. Bij verkoop zijn zij de eersten die de kans krijgen tegen 12 pond (à 20 schellingen elk). Ook over de omvang staat er niets. De belangrijkste vraag voor dit artikel is: Waar lag de grond die in 1269 in erfpacht is gegeven?

Het is duidelijk: de grond lag in 'themenesse', wat we lezen als een oudere vorm van Eemnes, 'Nes aan de Eem'. Een 'nes' is in het algemeen een landtong, maar in dit verband het oeverland in een binnenbocht van een rivier. Daarvan zijn er zeker drie, hooguit vier aan te wijzen in Eemnes, maar welke?

WAT WAS HET KAPITTEL VAN SINT-JAN IN UTRECHT?

In het midden van de elfde eeuw stichtte bisschop Bernold (1027-1054) de Sint-Janskerk met het daaraan verbonden kapittel van twintig kanunniken. Er waren in totaal vijf kapittels in Utrecht. Om te beginnen het Domkapittel en het kapittel van Oudmunster (Sint-Salvator), waar Bernold drie kerken met hun kapittels aan toevoegde, in die volgorde: Sint-Pieter, Sint-Jan en Sint-Marie. De Dom zou zo omringd en beschermd zijn door vier kerken in een kerkenkruis. De taak van het Janskapittel was uitdrukkelijk het verzorgen van het koorgebed, het celebreren van missen, de verzorging van schriftlezingen en dergelijke en allerhande diensten in het koor. Evenals de andere kapittels had het een taak in het wereldlijke en kerkelijke bestuur van het bisdom en het Sticht van Utrecht.

Om in het levensonderhoud van de twintig kanunniken te voorzien was door de bisschop bij de stichting aan het kapittel een aantal goederen geschonken, de zogenaamde 'dos'. Daar werd in de loop van de tijd nog wel het een en ander aan toegevoegd. Aan het hoofd van de kanunniken stond de proost die de verantwoordelijkheid had voor hun geestelijke en lichamelijke welzijn. Daarnaast kwam later de deken naar voren als vertegenwoordiger van de kanunniken en gesprekspartner tegenover de proost.

Al deze goederen werden gebruikt door anderen waarbij verschillende relaties tussen de gebruikers en het kapittel bestonden. In verband met die verschillende relaties bestaan bepaalde betalingen. Pacht was een overeenkomst tussen de landeigenaar en de gebruiker, waarbij de laatste jaarlijks een vast bedrag betaalde voor het gebruik. Erfpacht betekende in dat verband dat de pacht erfelijk overging naar een nabestaande. De indruk bestaat dat erfpachters ook weer aan andere gebruikers verpachtten. Er waren ook andere relaties tussen grondgebruikers en het kapittel waarbij andersoortige betalingen golden, ook in relatie tot Eemnes. Die laten we hier verder buiten beschouwing omdat het hier alleen om erfpacht gaat.

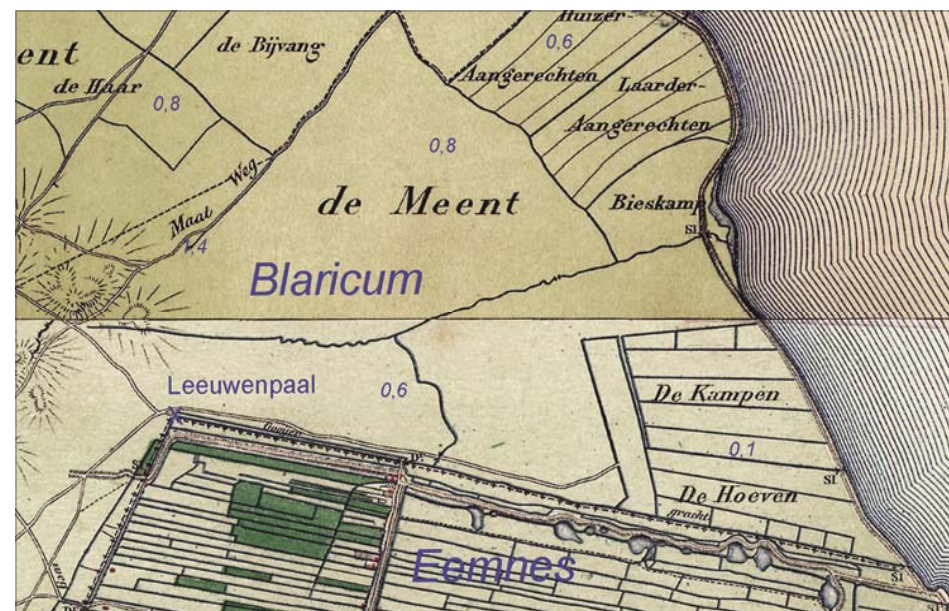


KAPITTELBEZIT IN EEMNES: OP DE TAST DOOR EEN DOOLHOF

Het eerste wat je doet bij een onderzoek is nagaan wat anderen al hebben geschreven. Wat al is uitgezocht hoef je per slot van rekening niet zelf te doen. De Laarder landbouwingenieur T. van Tol had in 1983 al eens iets geschreven over het kapittelbezit van Sint-Jan in het Gooi en op de grens met Eemnes. Daaruit bleek dat omstreeks 1900 de Utrechtse archivaris Samuel Muller Fz. verschillende aanwijzingen van bezit in het Gooi en Eemnes al eens op een rij had gezet. Het proefschrift en standaardwerk over het kapittel van Ellen Palmboom (1995) is de nieuwste publicatie die hier als uitgangspunt geldt. Palmboom en Van Tol noemden De Hoeven in de Blaricumse Meent, bij het Eemmeer en net ten noorden van de Eemnesser Noordpolders, als zeer oud bezit van het kapittel. Daar kwamen twee andersoortige betalingen voor met veel lagere bedragen dan de erfpacht die Pieter en Beatrijs moesten betalen. Die konden we dus direct uitsluiten.³



L.P. Serrurier, gezicht op de Sint-Janskerk in Utrecht vanuit het noorden omstreeks 1730, vermoedelijk naar een ouder voorbeeld (coll. Het Utrechts Archief).



De Blaricumse Meent met daarin De Hoeven op de grens met Eemnes die het Kapittel voor het vaststellen van de grens van Het Sticht beschouwde als behorend bij Eemnes (Kadaster, bewerking auteur).

Zonder geluk vaart niemand wel

Er waren nog vijf erfpachtovereenkomsten van het kapittel van Sint-Jan met betrekking tot Eemnes uit de periode 1354 tot en met 1547. Zouden die te maken hebben met De Hoeven? Dat zou wel vreemd zijn, want sinds 1535, maar vermoedelijk al eerder, lagen De Hoeven op Goois gebied sinds het vonnis over de grenscheiding uit dat jaar. Daarbij werd de huidige noordgrens van Eemnes definitief, maar we kunnen op een kaart uit omstreeks 1520 zien dat de Gooiergracht daar al lag. De oorkonde van 1547 paste niet in dat plaatje. Ik kwam er niet uit.

In verband met genealogisch onderzoek en recentelijk ook voor het jubileumboek van de HKE, waarin alle plaats-, water-, dijk-, huis-, straat- en erfnamen worden behandeld, maakte Wiebe van Ijken een overzicht van alle erven en hun eigenaren en/of gebruikers op basis van oude belastingregisters. In het voorjaar van 2019 was hij naar het verleden toe gevorderd tot de 'legger' of 'blaffaard' van het 'morgengeld' van 1511. Hij had ook al die van het 'oudschildgeld' van 1536 en 1548 verwerkt. 'Morgengeld' was de grondbelasting per 'goede morgen' (in ons geval ca. 0,85 ha)⁴, te betalen door de pachter. 'Oudschildgeld' was die naar de



waarde van het bezit, uitgedrukt in een rekenmunt genaamd 'oud schild', die al niet meer als gangbaar betaalmiddel werd gebruikt; de eigenaar moest nu ook betalen zodat die ook werd geregistreerd.

Wiebe van Ijken had na gigantisch monnikenwerk dit doorzoekbare bestand met gegevens met me gedeeld in verband met het jubileumboek. Op zeker moment dacht ik 'laat ik eens kijken of het Sint-Janskapittel hierin voorkomt'. Na wat verschillende zoektermen geprobeerd te hebben was het: bingo! In de kolommen betreffende het oudschuldgeld van 1536 en 1548 bleken de 'Heeren van Sint Jan tUtrecht' eigenaren te zijn van 'de vier akkers', die bekend staan als 'Cornelis Lambertsz of Brouwers en Bots erf' (Meentweg 75). Dit erf bestond uit twee in de lengte verdeelde gelijke helften van twee akkers, die soms verschillende (erf)pachters of gebruikers hadden. Maar was dit dezelfde grond die in 1269 en volgens de andere vijf overeenkomsten werd verpacht? Dat stond nog te bezien.

Het begrip 'akker' kan voor de gemiddelde lezer verwarrend overkomen. Het is geen stuk bouwland van willekeurige omvang, maar in dit verband is een 'akker' een oppervlaktemaat. In Eemnes was een '(grote) akker' een vierde deel van een 'oud erf', in de lengte verdeeld, en ca. 4½ 'goede morgen' groot.⁵ Was de grond slechter, dan was de oppervlakte groter, was hij beter, dan kleiner.

BROUWERS EN BOTS ERF OF RIJTS LANT

De gelukstreffer leidde al direct naar vijf 14^e- tot 16^e-eeuwse erfpachtovereenkomsten, die zowel de vier als de twee akkers betreffen en die op zichzelf niet aan elkaar te relateren waren. Met het genoemde overzicht van de belastingregisters in de hand waren verbindingen te leggen via de namen van de gebruikers en vooral via die van de buren. We moeten ons hierbij realiseren dat deze vijf oorkonden slechts een deel vormen van wat er mogelijk ooit geweest is.

Deze oorkonden beschrijven wie de overeenkomst aangaat met het kapittel, hoe groot het oppervlak is (twee of vier akkers), wie de eigenaren of gebruikers zijn van de naastliggende gronden, wat er jaarlijks voor betaald moet worden en verdere aanvullende voorwaarden. Bij de 'twee akkers' zijn aan één zijde de Heren van het Kapittel zelf naastliggende. Het gaat om twee oorkonden met betrekking tot vier akkers uit 1357 en 1398 en drie oorkonden met betrekking tot twee akkers uit 1354, 1502 en 1547. Omdat vier van de oorkonden ouder zijn dan 1511 heb ik ook oudere leggers op het morgengeld moeten naslaan (1446 en 1470). Namen van gebruikers heb ik verzameld in een schema, waaruit verbanden zijn af te lezen met de naastliggende gebruikers en latere opvolgers.⁶

Kaart 1: Fragment van een kadastrale kaart uit 1941 (Archief Eemland, nr. 1001-456) met oude perceelindeling uit 1824 (rood) en de nieuwe volgens de Ruilverkaveling Eemnes van 1939 (zwart). De erfstroken hebben sinds de 18^e eeuw bevroren ervennamen, die vaak veel ouder zijn. Zie 'Cornelis Lambertsz of Brouwers en Both Erven' en 'Breinings Erf' (lees 'Brunings Erf', die ooit van het Sint-Janskapittel waren).

De buren maken het verschil

Het bleek dat vooral de 'naastgelanden' (de buren) uitsluitsel gaven over de vraag of de oorkonden om Brouwers en/of Bots Erf gaan. In de oorkonde uit 1357 betreffende vier akkers zitten Everard Gijszoon (Everardi fili Ghisonis) aan de noordzijde en Volken Nane Bertouds aan de zuidzijde. In de oorkonde van 1398 over vier akkers zijn het respectievelijk Ghysbert Eberts soen en Bertoud Rutgers. We mogen rustig aannemen dat Everard Gijszoon de vader is van Ghysbert Eberts soen. Ook de naam Bertoud aan de zuidkant wijst op een familierelatie. Deze beide oorkonden gaan daarom over hetzelfde land. Qua tijdsinterval kan het net.

Dit wordt alleen maar verder bevestigd door de namen te vergelijken met die in



de leggers op het morgengeld van 1446, 1470, 1511 en verder in het overzicht van Wiebe van IJken. Daaruit blijkt dat aan de zuidzijde in 1446 Bertout Rutgers en anderen gebruikers waren. In 1470 wordt het land naar hem 'Bertout Rutgers lant' genoemd en in 1511 'Bertout Rutgersz erve'. Tegenwoordig gaat dit om Coentjes Erf. De 'vier akkers', waarom het hier gaat, betreffen dus Brouwers en Bots Erf (Meentweg 75) ten noorden van Coentjes Erf. Aan de noordkant van deze 'vier akkers' ligt Brunings Erf.

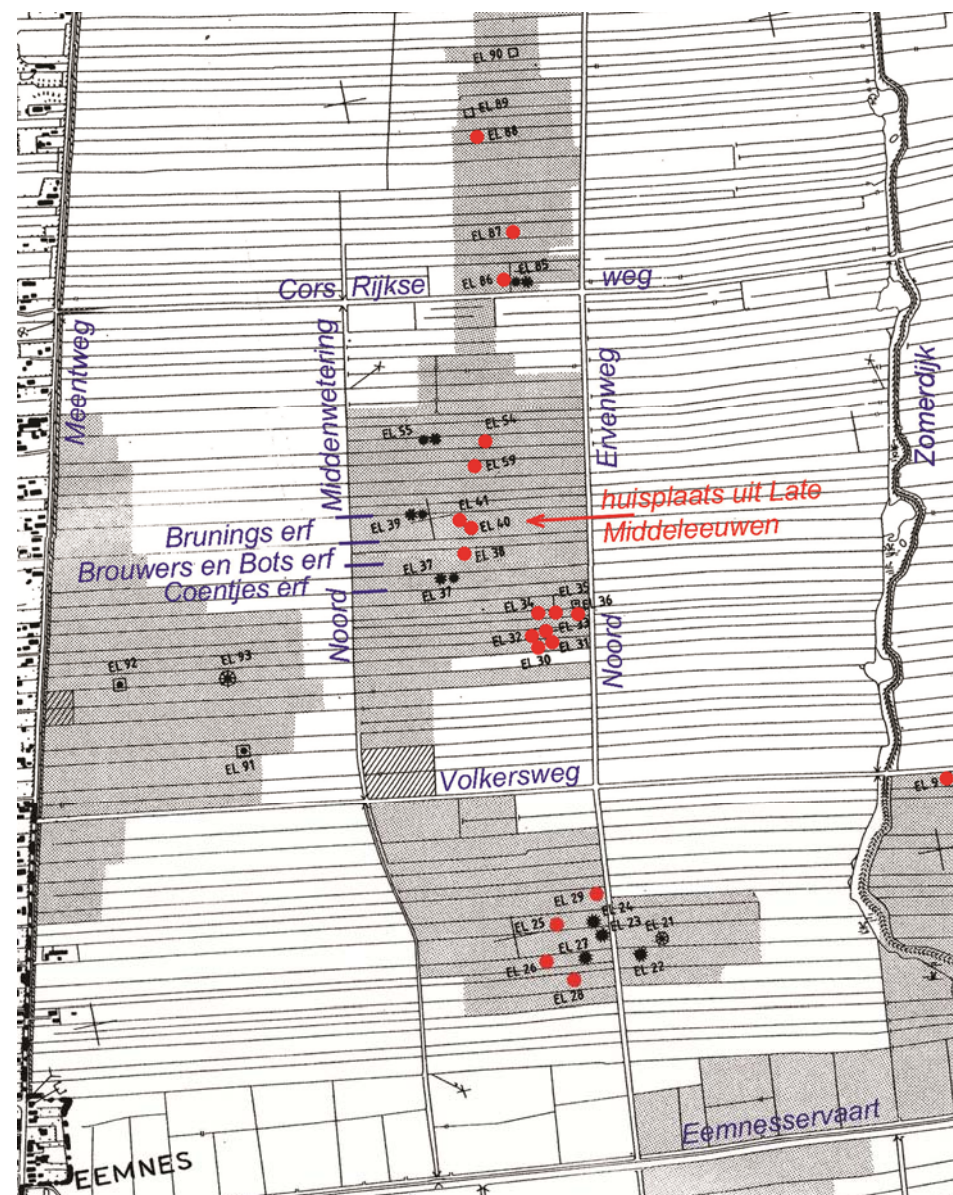
De oorkonden van 1502 en 1547 betreffende 'de twee akkers' passen ook helemaal in dit schema. Het gaat hierbij om de noordelijke helft van de vier akkers, dat wil zeggen Bots Erf. Het kapittel had zichzelf als buur aan de zuidzijde. In 1502 was Margriet Bruninx naastgeland, die de verbinding legt met 'Margriet Bruenis Lant' in 1536, dus Brunings Erf.

De oorkonde van 1547, waarin geen burens worden genoemd, brengt ons in verbinding met het recentere verleden via Thomas Folkens Both. Het gaat hier om een voortzetting van de erfpacht van de noordelijke twee akkers, die eerder in bezit waren van zijn moeder. In de leggers op het oudschildgeld van 1536 en 1548 treffen we Volken Bot Gerrits te Amersfoort aan als gebruiker van de vier akkers, die in 1536 ook bekend staan als Rijts Lant. In 1599 gaat het om de erfgenamen 'Lambert Petersen Brouwer, [en] de erfgenamen van Hendrick Both'. Later zullen de noordelijke twee akkers bekend staan als Bots Erf.

De oorkonde van 1354 valt er een beetje buiten. Daarvan is het kapittel van Sint-Jan zelf naastliggend aan de noordzijde. Maar de nieuwe erfpachter Jan Huesman Jacobszn, burger te Utrecht, en de zuidelijke burens passen niet in het schema. Ook beëindigt in 1357 Gretha Petersdochter Pijl haar erfpacht van de vier akkers, wat maakt dat de oorkonde van 1354 niet lijkt te gaan over de zuidelijke helft van de vier akkers. Meer over haar hierna. Wellicht gaat deze oorkonde over twee akkers van Coentjes Erf. Mevrouw dr. A. Johanna Maris suggereerde al een tweede erf, maar zij kon de plaats van de erfstroken niet aanwijzen.

WAAR LAG DE GROND VAN PIETER EN BEATRIJS IN 'THEMENESSE'?

Wat heeft dit nu allemaal voor gevolgen voor de plaatsbepaling van de grond, die Pieter en Beatris in 1269 in erfpacht kregen? De oudste oorkonde voor de vier akkers is die van 24 juni 1357, waarvan de vertaling van de Latijnse tekst zegt: '[de akkers] die Greta de dochter van Petrus genoemd Pijl cultiveert en waarvan Greta haar vruchtgebruik heeft, hebben wij terwijl het vruchtgebruik van genoemde goederen van deze genoemde Greta daarbij gehandhaafd blijft, verpacht of onder de



Kaart 2: Alle laatmiddeleeuwse vondsten (rood; 1000-1500) in de Noordpolders op de archeologische vondstenkaart van de inventarisatie uit 1991 (fragment; ontleend aan H. Visscher, bijlage 7.1; bewerking door auteur). De grijze vlakken geven de onderzochte zandruggen aan.



naam van pacht in eeuwige erfpacht toegekend aan Johannes genoemd Cleijne de zoon van Menso om ze van ons te houden en te bezitten en om ze te cultiveren na de dood van genoemde Greta, van erfgenaam op erfgenaam voor een jaarlijkse pacht of jaarlijkse geldsom van 24 pond'.⁷ Dit moest te Utrecht betaald worden in de eerste twee weken na Sint-Maarten in de Winter (11 november).

Dit houdt in dat Greta aan het einde van haar leven was. In eerste aanleg ging het wat ver om zondermeer via 'Petrus' een relatie te leggen met Pieter en Beatrijs. Zij hadden slechts voor zichzelf en hun kind als erfgenaam het recht om de uitgegeven grond te mogen gebruiken. Het was eigenlijk een beperkte erfpacht of een langdurige pacht over twee generaties. Na overlijden van hun kind als opvolger zou de grond weer vervallen aan het kapittel. Zij hadden voorrang indien de grond verkocht werd. Dat deze bepaling er was, heeft te maken met het feit dat de nog nauwelijks ontgonnen grond – zij bleken in 1269 overigens de grond al te gebruiken – nog heel weinig opbracht. Na de periode van ontginnen, wilde het kapittel blijkbaar weer over de grond beschikken om daarna hogere inkomsten te kunnen bedingen.

Al puzzelend kwam ik tot een eventueel mogelijk verband. Laten we eens aannemen dat Pieter en Beatrijs in 1269 20 jaar waren en Beatrijs nog op 40-jarige leeftijd een dochter kreeg (Greta, *1289), die alle andere kinderen daarvoor overleefde, dan zou deze Greta in 1357 de leeftijd hebben van 68 jaar. Het was oud, maar nog ouder kwam toen ook wel voor. Het is niet onmogelijk, maar allerminst zeker dat Greta een dochter is van Pieter en Beatrijs. In elk geval moest er na de tweede generatie een nieuwe overeenkomst worden opgemaakt. De pachtinkomsten van Pieter en Beatrijs vinden we zeker niet terug in de rekeningen van de Grote Kamer van het kapittel van Sint-Jan, die maar teruggaan tot 1379.

Aangezien er geen andere verwijzingen zijn naar erfpachtgronden, die de Heren van het Kapittel van Sint-Jan op enig moment in Eemnes bezaten, dan Brouwers en Bots Erf en mogelijk ooit ook Coentjes Erf, concludeer ik dat Pieter en Beatrijs hier ergens zijn begonnen, met name in Brouwers en Bots Erf.⁸ In dit verband is het frappant dat op de zandrug tussen de Noord Middenwetering en de Noord Ervenweg bij een beperkte archeologische verkenning in 1992 juist in deze erven een restant van een laatmiddeleeuwse huisplaats (1000-1500) is gevonden.⁹ Daaromheen ook een cluster van andere losse vondsten uit die tijd, die reikt van Willem Jannen erf (Meentweg 83a) aan de noordzijde tot en met Dirk Bloemen erf (tussen Meentweg 69 en 69a) aan de zuidzijde. Uitdrukkelijk moet erop gewezen worden dat de boerderij van Pieter en Beatrijs zeker niet op de plaats stond van 'Op hoop van beter' (Meentweg 75), maar aan de oostkant van de Meentweg en waarschijnlijk op de genoemde zandrug.

De naaste omgeving van deze erven werd in elk geval in 1269 als 'themenesse' aangeduid. Het feit dat hier al zo'n 70 jaar vóór het aanleggen van 'de dorpsdijk' (Wakkerendijk en Meentweg) in 1336 ontginning plaats vond in de Noordpolders, werpt nieuw licht op de ontginningsgeschiedenis van Eemnes. Een heersende opvatting is dat in de Noordpolders de ontginning is begonnen vanaf de westzijde van de dorpsdijk. Dat juist hier voor het eerst gerefereerd werd aan Eemnes in verband met een erfstrook die uitkomt in de nes in de Lange Maten, is van betekenis voor de herkomst van de naam Eemnes. Tot nu toe wordt die algemeen gerelateerd aan de nes in de Geeren bij Eembrugge. Dit alles is interessant als onderwerp van nader onderzoek.

BESLUIT

Voor dit deel ben ik met name Wiebe van Ijken zeer veel dank verschuldigd voor het werk dat hij deed aan het overzicht van erven met hun gebruikers en eigenaren in de loop der eeuwen. Dit was voor dit onderzoek van cruciale betekenis.



Kaart 3: Fragment van dezelfde kaart als kaart 1, nu met de namen van de maatlanden ten oosten van de Zomerdijk. In blauw verduidelijkingen door auteur. Let op de oude ebstroom die de nes hier ter plaatse begrenste. Is dit de nes waaraan Eemnes zijn naam ontleent?



Dank ben ik ook verschuldigd aan mevrouw dr. Livia Visser-Fuchs en de heer Kees Smit voor het vertalen van enkele Latijnse handschriften. Rom van der Schaaf hielp mij met oudere leggers, waarvan hij foto's had gemaakt.

Literatuur

- A. J. Maris, *Eemnes – Rechtsgeschiedkundige ontwikkeling van de gemeente en waterschap*, Utrecht 1947.
- S. Muller Fzn., 'Lijst van goederen en rechten behorende aan de proosdij van St.-Jan te Utrecht in de 15^e eeuw'; HUA Bibl. 26705.
- E.N. Palmboom, *Het Kapittel van Sint-Jan te Utrecht*, Hilversum 1995.
- T. van Tol, 'De zwadetijs, die de Gooiers wel, en de keurmede, die ze al dan niet verschuldigd waren aan het St.-Janskapittel te Utrecht', in: *TVE*, 2 (1983) 4, p. 143-159.
- H. Visscher, *Eemland – een archeologische kartering, inventarisatie en waardering*, Stichting R.A.A.P., Rapport nr. 40, Amsterdam 1991.

Bronnen en bronbewerkingen

- Archief 'Kapittel van Sint-Jan te Utrecht' (1085-1811), Het Utrechts Archief (HUA), toegang 222.
- Archief 'Staten van Utrecht in de landsheerlijke tijd' (1375-1581), HUA, toeg. 58.
- F. Ketner, Oorkondenboek van het Sticht van Utrecht, deel III (1249-1267), deel IV (1267-1290) en deel V (1291-1296 [lees 1300], 's-Gravenhage 1954, 1954, resp. 1959.
- H.J. Postema, *Legger van het morgengeld van 1470 in het Overkwartier en Eemland*, transcriptie NT00061_76 van Reg. Hist. Centrum Zuidoost-Utrecht, mei 2018, van toeg. 58 Staten van Utrecht, inv. 346 in HUA.
- W. van Ijken, overzicht in spreadsheet, waarin eigenaren en/of gebruikers van gronden volgens de leggers van het morgengeld en het oudschildgeld worden gekoppeld aan de betreffende erfstroken van Eemnes; tijdens onderzoek omvatte dit morgengeld 1511, oudschildgeld 1436, 1548, 1599, 1735 (Binnendijk) 1716 (Buitendijk). Vanaf hier zijn de ervennamen bevroren en bekend (zie o.a. Mijnsen-Dutilh (2007), p. 223-231).

Noten

1. Dit artikel is een aangepaste versie van een deel van het verslag 'Op zoek naar Eemnes van 1269' dat op 14 september 2019 is aangeboden aan de burge-meester van Eemnes en de voorzitter van de Historische Kring Eemnes (aanwezig bij HKE en te verkrijgen bij auteur). In december 2019 zal in *Tussen Vecht en Eem* (TVE) een uitgebreider artikel verschijnen.
2. Met dank aan Kees Smit, voormalig medewerker van Het Utrechts Archief, voor de vertaling van de integrale tekst.
3. Het moet om een verschrijving zijn gegaan, mogelijk 'Die Haenwiic' in plaats van 'Die Hoeven'.
4. Een 'goede morgen' is geen echte oppervlakte, maar de werkelijke oppervlakte omgerekend ('gevouwen') naar rato van de waarde. Een 'goede morgen' slechte grond kon in werkelijkheid wel een paar hectare (ha) zijn, maar in Eemnes blijkt voor de hier onderzochte erven de 'goede morgen' overeen te komen met de echte 'morgen of 'mergen' van ca. 0,85 ha.
5. W. van Ijken, 'Het banwerkboek van de Neerweg en Goyergracht (1718-ca. 1840)', HKE 2009-3, p. 128-143, i.b. p. 139-141.
6. Geïnteresseerde lezers verwijs ik naar het artikel in *Tussen Vecht en Eem*, 2019 -4.
7. Met dank aan mw. dr. L. Visser-Fuchs voor transcriptie en vertaling.
8. Brunings Erf was door de proost van het Kapittel van Sint-Jan in leen gegeven aan een voorvader van Margriet Brunincx. Zie daarvoor TVE 2019-4.
9. Visscher (1991), vondsten genummerd EL40 en EL41, samengevat als Catalogus Nr. 4., bijlage 7.1.



Pieter en Beatrijs even terug in Eemnes

HENK VAN HEES

Op 14 september jl. trok een grote optocht door Eemnes als één van de hoogtepunten van de Eemnesser Feestweek. Een bijzonder gezelschap, uitgedost in middeleeuwse kleren liep helemaal vooraan in de stoet. En dat had een speciale bedoeling.



Voorafgaand aan de muziek, wordt de Eemnesser optocht geopend door Beatrijs, deken Jacobus van het Sint-Janskapittel uit Utrecht en Pieter. De twee kinderen stellen kinderen van Pieter en Beatrijs voor. (Foto Dick Scherpenzeel.)

Het zal velen bekend zijn dat Eemnes al heel oud is. Er wordt nog steeds onderzoek gedaan naar de vroegste geschiedenis. De oudste vermelding van de naam Eemnes, die tot nu toe gevonden is, dateert van het jaar 1269. Nu dus precies 750 jaar geleden.

Het document uit 1269, waarin de naam Eemnes voorkomt, is een erfpacht-document. Deken Jacobus van het kapittel van Sint-Jan te Utrecht verpachtte daarmee een stuk grond in Eemnes aan een zekere Pieter en Beatrijs.

Jaap Groeneveld heeft als medewerker van de Historische Kring Eemnes veel onderzoek gedaan om te achterhalen waar de grond lag, die gepacht werd door Pieter en Beatrijs. Hij heeft de juiste plek vrijwel zeker teruggevonden. Het leek hem een goed idee om in het kader van de optocht Pieter en Beatrijs met de deken van het Sint-Janskapittel te laten terugkeren naar Eemnes en een kijkje te laten nemen hoe Eemnes er nu bij ligt. Jaap zelf kroop, verkleed als boer, in de huid van Pieter. Zijn dochter Inger en schoonzoon Alexander de Bruin kwamen als Beatrijs en deken Jacobus, vergezeld van hun kinderen.

Nadat de optocht was afgelopen, werd het gezelschap bij de Eemnesser Oudheid-



Jaap Groeneveld, alias Pieter, overhandigde het eerst exemplaar van zijn rapport aan burgemeester Roland van Benthem en vervolgens het tweede exemplaar aan Liesbeth Lemckert, voorzitter van de Historische Kring Eemnes. (Foto Dick Scherpenzeel.)





Op de voorgrond Marnix en Leonoor de Bruin als kinderen van Pieter en Beatrijs. Daarachter Beatrijs (Inger Groeneveld), deken Jacobus van het Sint-Janskapittel uit Utrecht (Alexander de Bruin) en Pieter (Jaap Groeneveld). Ze zijn na de rondgang van de optocht gefotografeerd voor de Oudheidkamer. (Foto Wiebe van IJken.)

kamer opgewacht door burgemeester Roland van Benthem en Liesbeth Lemckert, voorzitter van de Historische Kring Eemnes. Jaap, alias Pieter, bood hen elk een exemplaar aan van zijn rapport Op zoek naar Eemnes in 1269, waarin hij verslag doet van zijn onderzoek naar de juiste plaats van de gronden, die in 1269 werden gepacht door Pieter en Beatrijs.

Eemnes en de Eerste Wereldoorlog [5]

WIEBE VAN IJKEN

Dit is voorlopig de laatste aflevering in de serie Eemnes en de Eerste Wereldoorlog. Tijdens de voorbereiding van de tentoonstelling over dit onderwerp is er een oproep geplaatst om fotomateriaal. Als resultaat daarvan ontvingen we diverse foto's van personen, die in deze periode gemobiliseerd waren. Er werd regelmatig gefotografeerd in de oorlogsjaren van 1914 tot 1918. We hebben een selectie gemaakt van de ontvangen foto's om een mooi tijdsbeeld te krijgen.



Piet van 't Klooster (1894-1971), één van de gebroeders Van 't Klooster, die indertijd op Meentweg 49 woonden.



Aart Koppen (1892-1973). Foto circa 1916.





Beide foto's:
Gijs Gieskens (1897-1980) van boerderij
"Branderf" op Wakkerendijk 228.



Bram Snel (1886-1959). Foto circa 1916.



Ergens op deze foto staat Tijmen Blom (1895-1964) van Meentweg 37.



Tweede van linksboven is Jan Post (1896-1981), geboren in Baarn. Hij was een zoon van Jacob Post en Rutje Ruiter, die uit Eemnes kwam.



De vierde van rechts is Brand Blom (1884-1963), de vader van Tijs Blom Sr.



Kleermakers in Eemnes door de eeuwen heen [3]

HENK VAN HEES

Er zijn in het verleden altijd kleermakers actief geweest in Eemnes. In een speciale artikelenserie willen de leden van de Genealogische Werkgroep Eemnes deze kleermakers en hun werk onder de aandacht brengen. De oudste gegevens, waarvan is uitgegaan, dateren van circa 1675. Er wordt een zo volledig mogelijk overzicht gegeven van de Eemnesser kleermakers tussen 1700 en heden. Vooral wat betreft de oude tijden is het ons niet gelukt om alle gegevens compleet te krijgen. We gaan uit van de huizen, waarin de kleermakerijen waren gevestigd. We beginnen in Eemnes Binnen en trekken vandaar door de rest van Eemnes. Er worden afbeeldingen gebruikt, die te maken hebben met de behandelde kleermakerijen en algemene afbeeldingen uit de kleermakerijen door de eeuwen heen

In deze derde aflevering staat de familie Van der Zwaan centraal: een zeer oude kleermakersfamilie, van oorsprong afkomstig van de Veluwe. Naast een algemeen familieverhaal, komen de kleermakerijen voor het Dikke Torentje en op



Centsprent met een afbeelding van het beroep van kleermaker.

Voorgeslacht familie Van der Zwaan ontdekt!

Vijf generaties kleermakers

HENK VAN HEES

Tien jaar geleden publiceerden wij de "Korte geschiedenis van de familie Van der Zwaan in Eemnes". Dit was een artikel in het 2^e kwartaalblad van 2009, in de 31^e jaargang. We schreven dat we toen niets wisten over de herkomst en het voorgeslacht van de stamvader Tijmen Janse.

Het onderzoek naar de kleermakers van Eemnes heeft als extra resultaat gehad dat we nu weten waar de familie Van der Zwaan vandaan komt. Bovendien hebben we door ons onderzoek de stamboom van deze familie met twee oudere generaties kunnen uitbreiden. Zo zijn we er achter gekomen dat het om een echte kleermakersfamilie gaat, waar binnen het vak lange tijd van vader op zoon werd doorgegeven. Voor zover we tot nu toe hebben kunnen achterhalen gaat het om een rooms-katholieke familie en komt de familie Van der Zwaan uit Terschuur op de Veluwe. Enkele leden van deze familie zijn via Stoutenburg naar Eemnes geko-

Afbeelding uit 1778 waarop het kleermakershuis voor het Dikke Torentje duidelijk zichtbaar is. Daar was in de 18^e en de 19^e eeuw het onderkomen van de families Van der Zwaan en De Graaf.





De stamboom begint nu met:

- 254

de al in Eemnes toen hij in 1738 trouwde met Dieuwertje Claes van der Zwaan (1710-1787). Hun kinderen kregen de achternaam van de moeder en werden dus allemaal Van der Zwaan genoemd.

Lubbert en Tijmen hadden nog een halfbroer Hermen Janse (1714-1775), die kleermaker werd in Stoutenburg. Het lijkt erop dat hij het bedrijf van zijn vader heeft overgenomen. Hermen had enkele dochters, die ook weer met kleermakers trouwden. Zijn zoon Joannes (1744-1799) werd weer kleermaker in Barneveld. Zijn nakomelingen kregen de achternaam Eijling of ook wel Van Eijling.

Met deze nieuwe gegevens kunnen we zeggen dat we nu weten dat bij de familie Van der Zwaan binnen vijf generaties het beroep van kleermaker is overgegaan



Gezicht op Eemnes-Binnen. Olieverf schilderij uit 1778 van de hand van de Amersfoortse kunstschilder Jordanus Hoorn. Voor het Dikke Torentje is het kleermakershuis zichtbaar, waar achtereenvolgens de families Van der Zwaan en De Graaf woonden en werkten. Dit schilderij hangt in het Cleveland Museum of Art in de Verenigde Staten.

De kleermakerij voor het Dikke Torentje in Eemnes-Binnen

HENK VAN HEES

Eeuwenlang heeft er een huis gestaan tussen de Ned. Herv. kerk "Het Dikke Torentje" in Eemnes-Binnen en de straat op de Wakkerendijk. De conclusie van het onderzoek tot nu toe is dat dit altijd een kleermakerspand is geweest. Op oude prenten is het grote kleermakersraam zichtbaar; dit raam was nodig om in de kleermakerij genoeg licht binnen te krijgen. Deze woning is na mei 1877 afgebroken zodat er daarna meer ruimte ontstond voor de kerk. De geschiedenis van dit pand is bekend vanaf circa 1738. In dit artikel worden achtereenvolgens de verschillende kleermakersfamilies behandeld, die hier woonden en werkten.

1. TIJMEN EN LUBBERT JANSE (LATERE FAMILIENAAM EIJLING)

Al voor 1738 zijn de gebroeders Tijmen Janse (1709-1769) en Lubbert Janse (1701-1749) als kleermakers vanuit hun geboorteplaats Stoutenburg naar Eemnes gekomen. Ze waren zonen van Jan Claesz en Stijntje Thijmons, die in 1698 getrouwd waren in Stoutenburg. Ze kwamen uit een echte kleermakersfamilie. Vader Jan Claesz was geboren in Terschuur en hij was kleermaker in Stoutenburg geworden. Hun broer Hermen Janse was vader Jan Claesz als kleermaker opgevolgd in Stoutenburg. Zijn nageslacht nam de naam Eijling aan.

Het is niet precies bekend wanneer de gebroeders Lubbert en Tijmen zich in Eemnes hebben gevestigd. Lubbert moet een kleermakerij gehad hebben in Eemnes-Buiten, zo ongeveer op het tegenwoordige adres Wakkerendijk 86. Hij bleef ongetrouwd en stierf te Eemnes in 1749, op 48-jarige leeftijd.

Tijmen Janse trouwde in Eemnes op 18 november 1738 met Dieuwertje Claas van der Zwaan (1710-1783). Hoogstwaarschijnlijk vanaf dat moment is Tijmen gaan wonen en werken in de kleermakerij voor Het Dikke Torentje. Tijmen en zijn vrouw Dieuwertje kregen acht kinderen. Heel opvallend is dat die kinderen de familienaam Van der Zwaan van hun moeder kregen.

2. DE FAMILIE VAN DER ZWAAN

Tijmen Janse is overleden in 1769 en daarna is deze kleermakerij overgenomen door zijn oudste zoon Jan van der Zwaan (1739-1777). Jan trouwde in 1772 met



Maria Elbertse Swanenburg (1745-1822), een naaister, geboren te Leusden. De jongste zoon van Tijmen Janse was Gijsbert van der Zwaan (1750-1814). Nadat hij getrouwd was, begon hij een eigen kleermakerij op Wakkerendijk 164.

Kleermaker Jan van der Zwaan stierf op 38-jarige leeftijd in 1777. Hij had geen opvolger voor zijn bedrijf. Zijn weduwe zal het wel hebben voortgezet met knechten. Zo ging dat in die tijd. Misschien is ze wel verliefd geworden op één van die knechten. Ze hertrouwde in Eemnes in 1779 met kleermaker Hendrik de Greef (1757-1813), ook wel genoemd De Graaf. Hij verhuisde volgens een Akte van Indemniteit op 18 januari 1779 van Nijkerk naar Eemnes.

3. DE FAMILIE DE GRAAF (DE GREEF)

Hendrik de Graaf en zijn vrouw Maria Swanenburg kregen nog zes kinderen. Maar het ging niet goed met het bedrijf van Hendrik. Op de Belastinglijsten van Eemnes-



Impressie van Eemnes-Binnen op een aquarel van Gerrit Toorenburg (1732-1785). Links de eeuwenoude herberg "Het Roode Kruis". Daarnaast het Dikke Torentje en rechts tussen de bomen de kleermakerswoning. Hier woonden vanaf 1738 achtereenvolgens de families Van der Zwaan, De Graaf en Van Isselt.

Binnen is te zien dat hij vanaf 1782 geen aanslag voor de belasting meer krijgt. Er stond nadrukkelijk bij dat hij arm was. In 1783 stierf Dieuwertje van der Zwaan, de moeder van Jan van der Zwaan, de eerste man van Maria Swanenburg. Op dat moment moet Hendrik eigenaar van het pand voor Het Dikke Torentje geworden zijn. Tot 1796 bleef Hendrik als arm vermeld staan op de Belastinglijsten. Misschien ging het toen wat beter omdat de oudste zoon Jan (1780-1848) ging meehelpen in het bedrijf. Na de dood van Hendrik de Graaf in 1813 verkoopt zijn weduwe het kleermakerspand aan Gerrit Jacobse de Boer uit Eemnes. De familie kon er wel blijven wonen en de kleermakerij werd voortgezet door zoon Jan de Graaf. Het lijkt erop dat hij er een goed draaiende kleermakerij van heeft gemaakt. Rond 1830 had hij kleermakersknechten in dienst. Dat waren Eemnesser Manus ten Hoeven (1800-1834) en zijn neef Willem Pronk. Later was Peter Gerritsen knecht.

Jan de Graaf trouwde in 1809 met Aaltje van Isselt (1770-1813) uit Hoogland. Uit dit huwelijk zijn drie kinderen geboren, die jong stierven. In 1815 hertrouwde hij met Agatha Taling, een naaister, geboren te Amsterdam. Uit dit huwelijk zijn een jong gestorven zoon en twee dochters geboren. Eén van die dochters was de bekende Eemnesser naaijuf Naatje de Graaf. Zij gaf veel Eemnesser kinderen naailes en leerde ze ook merklappen maken. Ze had dus een soort naaischool.

4. KLEERMAKER WILHELMUS PRONK

Toen Jan de Graaf in 1848 op 68-jarige leeftijd overleed, had hij geen opvolger in de kleermakerij. Volgens het Bevolkingsregister van Eemnes zou zijn taak zijn overgenomen door een familielid, zijn neef Wilhelmus ofwel Willem Pronk. Willem was geboren op 1 april 1815 als zoon van Huibert Pronk en Anna Taling. Zijn moeder Anna was een zuster van Aagje Taling, de vrouw van Jan de Graaf. Toen Willem jong was, woonde het gezin van Huibert Pronk en Anna Taling ook enige tijd in Eemnes. Zijn vader Huibert stierf in 1823 en zijn moeder Anna in 1828. Waarschijnlijk is hij daarna als wees in huis gekomen bij zijn oom en tante. Daar



Merklap van Dirkje Hilhorst uit 1857 met daarop de initialen van kleermaker Jan de Graaf (JDC) en zijn vrouw Agatha Taling (AT). Centraal de initialen van Naatje de Graaf (NDC). Zij leerde de meisjes in Eemnes handwerken. Naatje en haar ouders woonden in de kleermakerswoning, pal voor het Dikke Torentje.



werd hij meegenomen in de kleermakerstraditie. Ook in de familie van zijn moeder, de familie Taling, kwamen al kleermakers voor. Na de dood van zijn oom Jan de Graaf nam hij hier de kleermakerij over. Hij is er gebleven tot zijn dood. Hij stierf te Eemnes op 13 maart 1873. Hij was ongehuwd gebleven.

5. DE FAMILIE VAN ISSELT

Naatje de Graaf, de naaister en naaischooljuffrouw, had in zekere zin ook het bedrijf van haar vader Jan de Graaf overgenomen. Ze trouwde in 1860 met haar overbuurman Jakob van Isselt (1833-1903). Hij was kleermaker van beroep en dat kwam goed uit. Ze namen het bedrijf van de ouders van Naatje over. Naast het werk in de kleermakerij en het geven van nailessen kregen Jakob en Naatje ook nog de zorg over zes dochters. Het is niet bekend waarom maar in 1877 stopten ze met het bedrijf voor het Dikke Torentje. Jakob was toen 44 jaar oud. Het gezin verhuisde op 14 mei 1877 naar Baarn, waar Jakob weer een kleermakerij begon.

EINDE VAN DEZE KLEERMAKERIJ

Zo kwam er na zeer lange tijd een einde aan dit oude en karakteristieke kleermakerspand. Barbara Beukeboom, de weduwe van Gerrit Jacobse de Boer, had het op 27 juni 1874 verkocht aan de Hervormde Gemeente van Eemnes-Binnen. Misschien hebben de bestuurders van deze Hervormde Gemeente het pand wel gekocht om het te kunnen slopen zodat er niet langer een huis stond, pal voor de ingang van het Dikke Torentje. Misschien was dat ook wel de reden waarom het gezin Van Isselt moest verhuizen. Hoe het ook zij, dit eeuwenoude kleermakerspand is kort na 14 mei 1877 gesloopt.

Kleermakerij op Wakkerendijk 164

HENK VAN HEES

Op het adres Wakkerendijk 164 was tussen 1784 en 1890 een kleermakerij van de familie Van der Zwaan gevestigd. Dat was niet in het huidige pand. Er stond vroeger voor de huidige woning een langgerekt pand dat strak langs de weg was gebouwd. Dit pand is circa 1921 afgebroken. Hier woonden en werkten de volgende kleermakers Van der Zwaan:

KLEERMAKER GIJSBERT VAN DER ZWAAN

Gijsbert (1750-1814) was de jongste zoon van kleermaker Tijmen Janse en Dieuwertje van der Zwaan.

Hij was geboren in 1750 in het pand voor het Dikke Torentje, waar zijn vader een kleermakerij had. Dat bedrijf werd overgenomen door zijn broer Jan. Gijsbert trouwde in 1778 met Geertje Post (1753-1816) en daarna begon hij zijn eigen kleermakerij op Wakkerendijk 152. Hij heeft daar maar zes jaar gewoond en gewerkt en in 1784 startte hij een kleermakerij op Wakkerendijk 164.

Uit zijn huwelijk met Geertje Post is één kind geboren: een zoon Tijmen.

KLEERMAKER TIJMEN VAN DER ZWAAN

Tijmen (1780-1857) nam het bedrijf van zijn vader Gijsbert op Wakkerendijk 164 over. Hij trouwde met Lamertje Kolfshoten (1780-1855) uit



Bidprentje van Gijsbertus van der Zwaan (1810-1890), die zijn kleermakerij had op Wakkerendijk 164. Hij was de laatste kleermaker uit de familie Van der Zwaan.





Foto van de achterzijde van het oude kleermakerspand op Wakkerendijk 164. Het pand stond strak langs de weg. Door de slechte kwaliteit is niet zichtbaar wie er op staan. Deze foto is gemaakt voor 1920.

Achternveld. Uit dit huwelijk werden een dochter Jannetje en een zoon Gijsbert geboren. Jannetje trouwde met Cornelis Hoofd en van haar is een mooie merklap uit het jaar 1829 bewaard gebleven. Daaraan is te zien dat ze wel wat van de naaikunst van haar voorvaderen heeft meegenomen. Tijmen werkte tot zijn dood als kleermaker op dit adres. In de dertiger jaren heeft hij de Eemnesser Jan Roeten (1822-1900) als knecht gehad. Dat zou kunnen betekenen dat Jan Roeten bij Tijmen het vak heeft geleerd.

KLEERMAKER GIJSBERT VAN DER ZWAAN

Gijsbert (1811-1890) nam op zijn beurt weer het bedrijf van zijn vader Tijmen over op Wakkerendijk 164. Hij trouwde met Dirkje Lakeman (1814-1906) uit Eemnes. Zij kregen drie dochters en één zoon Tijmen. Deze Tijmen is boerenarbeider geworden en heeft de kleermakerstraditie van de familie Van der Zwaan dus niet voortgezet. Gijsbert werkte tot zijn dood als kleermaker op Wakkerendijk 164.

Boekje over Erfgooiers

te koop in de Oudheidkamer

Hoewel Eemnes geen Gooise gemeente is, zullen veel Eemnessers wel gehoord hebben van de boerenorganisatie: de Erfgooiers. Ook in Eemnes woonden enige Erfgooiers, hoewel die geen rechten hadden. Om die rechten te hebben, scharend (als boer) of niet-scharend (niet agrariër), moest je echt in Naarden of één van de andere Gooise dorpen wonen.

Nu bestaan er geen Erfgooiers meer, want de aloude organisatie waar zij lid van waren: 'Stad en Lande van Gooiland' is in 1979 opgeheven. Er werd om de herinneringen aan de voormalige organisatie levendig houden een nieuwe 'Stichting Stad en Lande van Gooiland' opgericht. Deze organiseert jaarlijks de 'week van de Erfgooier' en heeft onlangs een boekje uitgegeven met een kort overzicht van de geschiedenis van Stad en Lande.

Dit boekje: 'Erfgooiers-Stad en Lande van Gooiland' werd door Anton Kos geschreven en vormgegeven door Hans Schaapherder. Met een duidelijke tijdlijn en veel illustraties is het een praktische gids voor ieder die in de Erfgooiers geïnteresseerd is.

Het boekje (48 pagina's full colour; formaat 21 x 21 cm.) is o.a. in de Eemnesser Oudheidkamer te koop voor € 9,95.



Gezocht:

Adresboeken van Eemnes

Voor de bibliotheek in de Oudheidkamer zou de Historische Kring Eemnes graag adresboeken van Eemnes willen verwerven. Deze adresboeken, uitgegeven vanaf 1930/1931, bevatten overzichten van de bewoners van Eemnes.

In de collecties in de Oudheidkamer zijn twee van deze adresboeken aanwezig, één van 1938 en één van 1950. In deze adresboeken vind je alle inwoners van Eemnes op huisnummer per straat en op alfabetische volgorde terug. Deze adresboeken zijn gecombineerde uitgaven van Laren, Blaricum en Eemnes.

Heeft u nog zo'n adresboek en wilt u dit graag zelf houden, zouden wij uw adresboek dan mogen scannen of fotograferen? Als u ons kunt helpen aan zo'n boek of als we mogen scannen, kunt u contact opnemen met:

Harry van der Voort: ✉ bibliotheek@historischekringeemnes.nl

Ook kunt u op zaterdag tijdens de openingstijden van de Oudheidkamer van 14.00 tot 16.00 uur even langs komen op Raadhuislaan 2A in Eemnes.

De koffie, of thee, staat altijd klaar.

Vrijwilliger in Beeld

Metha van Oostrum-Calis

HENK VAN HEES

Het was niet moeilijk om met Metha een afspraak te maken voor een interview. Voor we het wisten, zaten we tegenover elkaar. Ze zei dat ze het maar niks vond maar dat merkte ik niet. Zoals altijd was ze sprankelend en charmant. Voordat we het wisten zaten we in 1948, het jaar waarin ze op 22 december geboren werd op de boerderij Sint-Janstraat 28 in Laren. Ze was één van de zeven kinderen van Meep (Bartholomeus) Calis en Stien Maajoer.

Ze had daar rond de Sint-Janstraat een gezellige jeugd. Alles speelde op straat, op het uitgebreide terrein van de Houthandel Van Dijk en rond Koekfabriek Teeuwissen. Ze gingen nooit op vakantie maar er was in de buurt genoeg te beleven. In de zomer zo'n drietal feesten; de Sint-Jansprocessie en daarna de kermis. De woonwagens stonden vlakbij de boerderij. De sfeer in Laren was toen nog heel dorps. Ze illustreert dat met een mooi voorbeeld: in haar jeugd moest het hele gezin meehelpen om in het voorjaar circa 30 koeien vanuit de stal naar het weiland in Eemnes te brengen. Dat moest 's morgens voor 8 uur gebeurd zijn. Vanuit de stal liepen de koeien over straat dwars door Laren heen. Vader Calis liep voorop en de kinderen er omheen, ieder met een stok in de hand om de koeien in het gareel te houden. Toch ging er geregeld een koe dwars door een voortuin.



Metha van Oostrum-Calis

De loopbaan van Metha

Ze begon op de Sint-Josephschool, een meisjesschool aan de Kerklaan. Daarna volgde ze twee jaar de VGLO-school in Laren en één jaar de naaischool. Toen werd het tijd om te gaan werken. Via haar vader kon ze winkelmeisje worden bij



Banketbakkerij Van Breemen in Laren. Best spannend. Maar het werk in de winkel beviel haar meteen.

Vier jaar later, in 1967, volgde een grote verandering. Haar vader had geen opvolger op de boerderij maar wilde toch nog een tijdje doorboeren. Daarom wilde hij dat Metha hem kwam helpen in het boerenbedrijf: een gemengd bedrijf met zo'n 28 koeien en enkele paarden. En dat vond ze prachtig! Elke ochtend om half zes op! Ze was gek op de beesten met name de paarden. In de zomertijd lekker op de tractor naar Eemnes om de koeien te melken. Als de beesten in de Maat in Eemnes stonden dan gingen ze met paard en wagen. En dan was er ook nog het werk op het bouwland op de Laarder Engh. Metha genoot ervan met volle teugen.

Een leven samen met Adrie van Oostrum

In de jaren dat ze op de boerderij werkte en 's avonds uit mocht gaan, ontmoette ze de Eemnesser Adrie van Oostrum in de Boerenhofstede in Laren. Dat was inder tijd het ontmoetingscentrum voor katholieke jongeren uit Laren, Blaricum en Eemnes. Adrie werd haar grote liefde! Hij zat in Eemnes in de groentehandel, samen met zijn broers Johan en Co. Eind december 1969 openden ze een nieuwe winkel aan de Torenzicht. Adrie en Metha zouden daar boven gaan wonen. Dat kon alleen als ze getrouwd waren. En dat gebeurde op 21 januari 1970. De weken daarvoor stond Metha overdag al in de groentewinkel, maar ze sliep nog netjes thuis bij haar ouders.

Metha als verkoopster in de winkel.

Veertig jaar lang heeft ze daarna met veel plezier in de winkel gestaan. Ze genoot van het contact met de mensen en de klanten waren gek op haar. Ze heeft in al die jaren eigenlijk geen negatieve ervaringen gehad. Het is één keer gebeurd dat Adrie een mevrouw uit de winkel heeft gestuurd, die niet aardig was tegen Metha. Op 1 januari 2010 stopten Adrie en Metha definitief met hun winkel. Daarna heeft Metha nog twee jaar als verkoopster in kindermodezaak Esmeralda te Laren gewerkt. Toen was het echt afgelopen. En toch zei Metha lachend tegen me: "Het is dat ze geen winkelmeisjes van 71 meer willen hebben, anders stond ik morgen weer in een winkel!"

ACTIEF VOOR DE HKE

Niet lang nadat de groentewinkel gesloten was, vertelde Metha aan Henk van Hees dat ze het contact met de klanten miste en dat ze best vrijwilligerswerk wilde doen. Daarop bood Henk haar spontaan de functie van gastvrouw bij de HKE aan. Metha ging er direct op in. En sindsdien brengt ze op zaterdagmiddag geregeld

gezelligheid in de Oudheidkamer. Ze zegt zelf dat ze van mensen houdt en daarom graag gastvrouw is. Ze vindt het fijn om mensen wegwijs te maken. Ook vindt ze het interessant om te zien wat iedereen doet. Zo vindt ze het knap dat Wiebe van IJken die oude handschriften vlot kan lezen. Ze ontmoet af en toe ook Laarders in de Oudheidkamer en het is grappig dat ze hier haar vroegere Larense buurjongen Hans Kleinhoven is tegengekomen als gastheer. Het werkt ook in haar voordeel dat ze nog veel mensen kent uit de tijd dat ze in de winkel stond.

Op 6 maart 2017 overleed haar grote liefde Adrie van Oostrum. Metha moest alleen verder. Ze kent nog steeds haar moeilijke momenten, maar ze wil toch ook doorgaan met leven. Zo'n middag als gastvrouw bij de HKE helpt haar daarbij. Sinds enige tijd doet Metha ook cateringwerk voor de HKE: ze verzorgt hapjes en drankjes bij speciale gelegenheden.



Metha van Oostrum op de tractor, toen ze op bezoek was bij haar zus op Ibiza.

HAAR HOBBY'S EN VRIJWILLIGERSWERK

Toen ze nog in de groentewinkel stond, was er weinig tijd voor hobby's. Zes dagen in de week werd er hard gewerkt. Op zondag ging je eerst naar de kerk en



daarna op bezoek bij je schoonmoeder en vervolgens bij je eigen ouders in Laren. Vroeger heeft Metha paard gereden totdat ze eraf gelazerd is in de tijd dat zoon Joost nog een baby was. Ze heeft ook genoten van skiën. Met een groep Eemnesser ondernemers ging ze jarenlang oefenen bij Ski-fit in Hilversum. Metha is op dit moment nog actief voor de Zonnebloem.

WAAROM METHA ANDEREN ZOU AANRADEN OM LID VAN DE HKE TE WORDEN

Metha raadt met name alle Eemnessers boven de 50 jaar aan om lid te worden van de HKE. Ze heeft de indruk dat jongeren nog te weinig tijd hebben om geïnteresseerd te zijn in hun omgeving en het verleden. Als je lid wordt en het kwartaalblad leest, kom je steeds meer te weten over je omgeving en de oorsprong ervan; zo kun je interessante en leuke informatie opdoen. Daarnaast is de Oudheidkamer

Uitnodiging

De leden van de Historische Kring Eemnes worden uitgenodigd voor de

Algemene Ledenvergadering op

donderdag 2 april 2020 om 20.00 uur in

het Huis van Eemnes.

Na de pauze wordt stil gestaan bij de bevrijding van Nederland, die 75 jaar geleden plaatsvond.

Gezocht

Foto's einde Tweede Wereldoorlog en Bevrijding

Via de gemeente Eemnes is bij de HKE het verzoek binnengekomen om aandacht te besteden aan het feit dat het in mei 2020 al weer 75 jaar geleden is dat het noorden van Nederland werd bevrijd.

In het nieuwe Huis van Eemnes komt een doek te hangen met foto's van het einde van de Tweede Wereldoorlog en de Bevrijding in Eemnes. In ons kwartaalblad willen wij in de loop van 2020 aandacht besteden aan het einde van de oorlog.

Daarvoor zoeken we nu geschikte foto's. Je kunt denken aan foto's van de bevrijders toen ze Eemnes binnenkwamen maar ook aan foto's van evacués, onderduikers, voedselzoekers en voedseldroppings.

Ook kunnen het foto's zijn van gebeurtenissen uit de laatste weken voor de Bevrijding; je zou kunnen denken aan de wapendropping.

Wanneer iemand ons aan dergelijke foto's kan helpen, kan hij/zij contact leggen met:

Liesbeth Lemckert, ☎ 035-5311913; ✉ ne.lemckert@planet.nl

Henk van Hees, ☎ 035-5389849; ✉ info@kleinwee.demon.nl

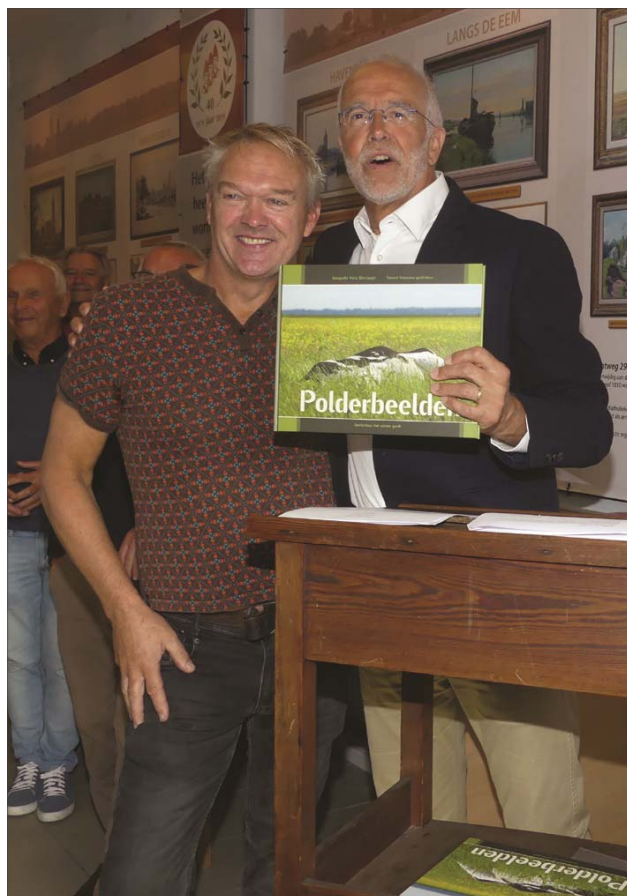
We zullen de foto's zo gauw mogelijk scannen en teruggeven.



Fototentoonstelling in de Oudheidkamer

Stem voor de Publieksprijs!

Ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de Historische Kring Eemnes heeft de Jubileumcommissie een fotowedstrijd georganiseerd. In totaal zijn daarvoor 130 foto's ingezonden voor de drie categorieën. De prijswinnaars werden op 28 september jl. door Henk van Hees bekend gemaakt bij de opening van de tentoonstelling "Beelden van Eemnes". De jury, bestaande uit Jaap Groeneveld, Ruud Ham en Bart Nouwens had de volgende winnaars aangewezen:



Categorie "Omgeving":
1^e en 2^e prijs voor Quirien Oosterbroek; 3^e prijs voor Malou Wayper.

Categorie "Leven in Eemnes": 1^e, 2^e en 3^e prijs voor Johan Elders

Categorie "Je mooiste Eemnesser foto": 1^e prijs Evert van Andel, 2^e prijs: Sien van Hamersveld-van Hamersveld, 3^e prijs: Desirée van Oostrum.

Er moet nog één prijs worden toegekend en dat is de Publieksprijs. Alle 130 foto's zijn hier-

Als vice-voorzitter reikt Henk van Hees een cadeau uit aan drievoudig prijswinnaar Johan Elders. (Foto Willy Oosterbroek)



Groepsfoto van de prijswinnaars van de Fotowedstrijd t.g.v. het 40-jarig bestaan van de Historische Kring Eemnes: v.l.n.r. Johan Elders, Evert van Andel, Sien van Hamersveld-van Hamersveld, Malou Wayper en Quirien Oosterbroek. (Foto Ruud Ham).

voor nog in de race! Tot begin februari zijn de foto's te bezichtigen in de Oudheidkamer. Elke bezoeker kan op een speciaal formulier zijn Top-5 van beste foto's invullen. Nadat deze tentoonstelling is beëindigd wordt in maart bekend gemaakt wie de Publieksprijs heeft gewonnen.

Pak dus je kans en kom stemmen voor de Publieksprijs!

ADVERTEERDERS:

Autocentrum Eemnes
BP Koot
Eemoptiek
Eric Hoofd schildersbedrijf
De Kaasshuur
Grandcafé Eemland
Groentespecialzaak
Lekker Gezond
Hoveniersbedrijf Ben Makker
KringloopCentrum Eemnes
Notariskantoor Eemnes
Van der Waaij,
Makelaars en Rentmeesters
Welkoop, Groen & Doen

SPONSORS:

Vrienden van de Oudheidkamer



De Groentespecialzaak van
Eemnes en omstreken!

Lekker Gezond, Laarderweg 24B
3755 AN Eemnes, TE: 035 5386257

Topkwaliteit Groente & Fruit
Verse Salades
Verse Maaltijden
Verse Soepen
Vers gesneden Groentemixen
Verse Sappen
Fruit Kisten
Superfood
Tarwegras-sap



van der Waaij
makelaars & rentmeesters



Wakkerendijk 178A - 3755 DH EEMNES - 035-5394470
info@waaijmakelaars.nl - www.waaijmakelaars.nl



AUTO CENTRUM EEMNES

Goed is niet Goed genoeg....



info@autocentrumemnes.nl

www.autocentrumemnes.nl



BOSCH
Technologie voor het leven

Bramenberg 6

3755 BX Eemnes



(035) 539 5174 | 06 559 737 39



(035) 539 5169

